

Δρ Χαρούπιας Αριστείδης
Ορθοπαιδαγωγός, Ορθαγωγός
Σχολικός σύμβουλος εαε, ε.τ.
Διδάκτωρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Επικοινωνία: acharoupias@gmail.com

ΠΡΟΣ: Τους διαχειριστές της ιστοσελίδας www.specialeducation.gr

ΚΟΙΝ: Κάθε ενδιαφερόμενο για το πεδίο της εαε

Αγαπητοί,

σας αποστέλω **προς ανάρτηση** μια εργασία που αφορά το παρελθόν της 'ειδικής' εκπαίδευσης της χώρας μας και συγκεκριμένα το προσχέδιο νόμου, το οποίο μετά από προσηχηματική διαβούλευση κατέληξε στην ψήφιση του ν. 2817/2000. Παρόμοιες 'προσηχηματικές' διαδικασίες ακολουθήθηκαν και για την ψήφιση του ν. 3699/2008. Το τελευταίο χρονικό διάστημα κυκλοφορούν ευρέως στο διαδίκτυο τμήματα ενός προσχεδίου νόμου, το οποίο 'διέρρευσε', σύμφωνα με δηλώσεις παραγόντων της εαε! Θεωρούμε ανεξήγητη για δημοκρατική ευνομούμενη πολιτεία τη διαφαινόμενη 'μυστικοπάθεια' των θεσμικών οργάνων, τα οποία διαχειρίζονται μια ακόμη προσπάθεια 'εκσυγχρονισμού(;) του πεδίου στη χώρα μας¹. Η πρόσφατη (17-04-2014) ανάρτηση στη Διάγνωση της πρότασης της επιτροπής φέρνουν προς δημόσια συζήτηση περιορισμένες διοικητικού τύπου βελτιώσεις του υπάρχοντος καθεστώτος και άτολμες ή ημιτελείς αλλαγές. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι προτεινόμενες αλλαγές του status quo προκαλούν και προάγουν την απαραίτητη(!) αναστάτωση, υπόθεση συνήθη για κάθε προσχέδιο νόμου στην ιστορία του πεδίου.

Η επιλογή της αλλαγής νομοθεσίας στις ευνομούμενες πολιτείες αιτιολογείται επαρκώς σε τρεις, κυρίως, περιπτώσεις: (α) όταν, με έρευνα, αναλύσεις, μελέτη και κριτικό αναστοχασμό διαπιστώνεται ότι η ισχύουσα νομοθεσία δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες ή δεν επαρκεί· (β) όταν συμβούν αλλαγές στην κοινωνική και εκπαιδευτική πραγματικότητα, τις οποίες η ισχύουσα νομοθεσία δεν είχε προβλέψει και (γ) όταν, ενδεχομένως, η πολιτική ηγεσία αποφασίζει να κατευθύνει την εκπαιδευτική κοινότητα και την κοινωνία σε αναζητήσεις ποιότητας και κοινωνικής λογοδοσίας επαρκώς ανταποδοτικές. Ακολουθώντας τη συγκεκριμένη λογική, θα αναμέναμε από τους υπευθύνους να στηρίζουν τις προτάσεις τους δημοσιοποιώντας την ηθική, τη δεοντολογία και τα αναμενόμενα οφέλη των αλλαγών που προτείνουν, με τη μορφή εισηγητικής έκθεσης στο προτεινόμενο νομοσχέδιο. Αυτά βέβαια θα μπορούσαν να γίνουν εάν και εφόσον ο 'νομοθέτης' του πεδίου αποδεχόταν ρητά ότι η παιδεία στηρίζει περισσότερο **αξίες**, σε ένα περιβάλλον πολυπλοκότητας όπως αυτό της εκπαίδευσης (το οποίο περιβάλλον θα μπορούσε να ερμηνευθεί με όρους και εργαλεία που προσφέρει η 'θεωρία του χάους' και όχι η 'καθαρή' λεγόμενη επιστήμη), ώστε σε κάθε ενέργειά του να αναζητεί το ηθικό/αξιακό πρόταγμα, προκειμένου να αιτιολογήσει επαρκώς τις επιλογές του. Στην εξέλιξη αυτής της τοποθέτησης, θα ήταν εφικτό να έχουμε ποιότητα στην εκπαίδευση και τη ζωή μας, αν κατανοούσαμε ότι:

‘Στις σύγχρονες δημοκρατίες ο ρόλος της διοικητικής θέσπισης κανόνων είναι τόσο επεκτατικός που με ασφάλεια θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η υγεία της ίδιας της δημοκρατίας εξαρτάται σε μεγάλο μέρος από αυτό. Ωστόσο, η θέσπιση κανόνων από διοικητικά όργανα δεν έχει λάβει την προσοχή που της αρμόζει από τους νομοθέτες, τα δικαστήρια και τους ακαδημαϊκούς, παρ’ όλο που θέτει σημαντικά ζητήματα, τα οποία αφορούν στη σχέση πολίτη-κράτους.’ (Ζιάμου, 2000).

Οι νομικές διατάξεις αποτελούν τον επίσημο κώδικα επιβολής της κρατικής εξουσίας και σε συνδυασμό με τα ήθη και την εθιμοτυπία καθορίζουν την κοινωνική συμπεριφορά. Η διαδικασία της αλλαγής της νομοθεσίας σε ένα πεδίο όπως η εκπαίδευση των μαθητών με ιδιαιτερότητες στη μάθηση και τη συμπεριφορά είναι μια υπόθεση που επηρεάζει αναπόδραστα πρόσωπα, οικογένειες, τοπικές κοινωνίες, δηλαδή έναν πληθυσμό που ανέρχεται στο ένα τέταρτο (1/4) περίπου της ελληνικής κοινωνίας! Κοινωνίες συγκροτημένες έχουν κατανοήσει επαρκώς την αξία της αλλαγής νομοθεσίας και έχουν

¹ Το νέο Σχέδιο Νόμου αναρτήθηκε προς δημόσια διαβούλευση στη Διάγνωση στις 17-04-2014, στα μέσα της εβδομάδας των Παθών, ίσως ως μια έκφραση συμπαράστασης στα γενικότερα πάθη της εκπαίδευσης και της ελληνικής κοινωνίας.

προσδιορίσει συστηματικές διαδικασίες για την πραγματοποίησή της (Vermont State Board Of Education, χ.χ.). Στη χώρα μας, στις διαδικασίες νομοθέτησης παραμένουμε δέσμιοι μιας νοοτροπίας που διαχωρίζει τους 'ενδοκομματικούς' από τους 'εξωκομματικούς' κατά τη συγκρότηση των αρμοδίων επιτροπών με όρους 'θρησκείας' και του αναγκαίου για παρόμοιες καταστάσεις 'πίστευε και μη ερεύνα'! Οι επιτροπές, στις περισσότερες των περιπτώσεων, συγκροτούνται χωρίς κριτήρια επαγγελματικής ηθικής, προκαθορισμένη δεοντολογία και, κυρίως, χωρίς διασύνδεση με την απαραίτητη κοινωνική λογοδοσία. Όσοι συγκροτούν τις επιτροπές δεν ελέγχονται για τις προτάσεις τους, δεδομένου ότι θα ψηφιστούν από τη Βουλή. Ειδική νομοθεσία προστατεύει και διατηρεί στο 'απυρόβλητο' όσους ψηφίζουν βλαπτικές νομοθεσίες, ακόμα και αν προκαλούν 'εγκλήματα' κατά του ελληνικού λαού! Συνεπώς η υπόθεση κρίνεται 'εν τη γενέσει' της επιτροπής. Αναμενόμενο θα ήταν, ως εκ τούτου, οι επιτροπές να συγκροτούνται μετά από δημόσια πρόσκληση, με διαδικασίες ανοικτές σε 'ηθικές' μόνον επιρροές, με πρόσωπα που διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις, εποπτεία του πεδίου, επαρκή γνώση της διεθνούς πραγματικότητας, με τη βέλτιστη δυνατή εμπειρογνωμοσύνη/επιστημοσύνη. Περιέργως, οι διαδικασίες συμβαίνουν 'εν κρυπτώ και παραβύστω'! Δεν δημοσιοποιούνται οι απαραίτητες και εμφανείς αιτιολογήσεις της εμπειρογνωμοσύνης/επιστημοσύνης επί του πεδίου των συμμετεχόντων σ' αυτές, ούτε και κοινολογείται η σκοπιμότητα της σύνταξης του νέου νόμου, η αναγκαιότητά του και οι ηθικές αρχές και η δεοντολογία που διέπουν τη σύνταξή του. Αν αναζητήσεις στο διαδίκτυο τη συμμετοχή των μελών των συγκεκριμένων επιτροπών, διαχρονικά στα δρώμενα του πεδίου, σπάνια θα βρεις ανάμεσά τους ως επιλεγόμενους τους πρωτεργάτες της σχολικής, επιστημονικής και ακαδημαϊκής καθημερινότητας στα πρόσωπα που θα συγκροτήσουν τις συγκεκριμένες επιτροπές. Έκπληξη προκαλεί ότι στις συγκεκριμένες επιτροπές δεν συμμετέχει ούτε ένας (1) πανεπιστημιακός από τα Τμήματα Ειδικής Αγωγής! Ούτε ένας ερευνητής των θεμάτων και ζητημάτων παιδαγωγικής της εαε ή ένας νομικός εξειδικευμένος στα θέματα και ζητήματα του πεδίου. Δεν έχει υπάρξει δημόσια πρόσκλησή τους δια του τύπου ή του διαδικτύου! Οι περισσότεροι από εκείνους που συγκροτούν τις συγκεκριμένες επιτροπές είναι πρόσωπα που εντελώς συγκυριακά βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας ή διοικητικές θέσεις ή κοντά στην πολιτική ηγεσία ή πρόσωπα εμπιστοσύνης πολιτικών του κυβερνώντος (ή/και του συγκυβερνώντος) κόμματος. Πρόσωπα που έχουν, ενδεχομένως ασχοληθεί με τεχνικά θέματα εστιασμένα σε εξειδικευμένα ζητήματα του πεδίου, οι οποίοι θα μπορούσαν να κληθούν απλά ως τεχνικοί/επιστημονικοί σύμβουλοι κατά την εξέλιξη των εργασιών συγκρότησης του σώματος της νομοθεσίας, εμφανίζονται ως βασικά μέλη των νομοπαρασκευαστικών αυτών επιτροπών. Το περίεργο είναι ότι οι ίδιοι, ως Πόντιοι Πιλάτοι, δηλώνουν την έλλειψη βασικών και μεταπτυχιακών σπουδών στο πεδίο, ελάχιστη ή και καμία σχέση με την εκπαίδευση στα σχολεία ή και την παιδαγωγική ακαδημαϊκή έρευνα του πεδίου! Λόγοι που θα μπορούσαν να αποτελούν επαρκή αιτία εξαίρεσής τους από τις νομοπαρασκευαστικές αυτές επιτροπές γίνονται τεκμήρια ειδίκευσης στην εαε! Η απόλυτη επικράτηση της ρήσης 'στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις' που ευφυώς επισήμανε ο ηθοποιός και κοινωνικός αγωγιστής Τζαβαλάς Καρούσος.

Αλλά και οι διαδικασίες που ακολουθούν τη σύνταξη του προσχεδίου είναι άξιες προσοχής! Μετά τη συγκρότηση του προσχεδίου ακολουθεί μια 'προσχηματική' δημόσια διαβούλευση. Παραδίδεται στο κοινό ένα κείμενο με ελάχιστη γλωσσική επιμέλεια, με επιστημονικά λάθη και λάθη ορολογίας, χωρίς ρητή και σαφή σκοποθεσία (δηλ. δεν συνοδεύεται από δήλωση για το πού αναμένεται να μας οδηγήσει η προτεινόμενη νομοθεσία!), χωρίς στοχοθεσία (συνήθως, δεν δευκρινίζεται, σε συνοδευτικό κείμενο, με την υλοποίηση ποιου αλγόριθμου αναμένεται να οδηγηθούμε στο σκοπό του νομοσχεδίου). Φυσικά, στη διαβούλευση πολλά από τα επιστημονικά και γλωσσικά σφάλματα θα διορθωθούν, αλλά η γενικότερη φιλοσοφία και οι τοποθετήσεις θα παραμείνουν ίδιες! Τυχόν προτάσεις και τοποθετήσεις θα αναγνωστούν, κατά πάσα πιθανότητα, από τα μέλη της επιτροπής (αν, ίσως, υπάρξουν πολλές παρατηρήσεις και προτάσεις μπορεί και να πραγματοποιηθεί κάποια διανομή του υλικού σε όσους από τα μέλη έχουν το χρόνο ή επιθυμούν να ασχοληθούν). Θα αποτελούσε πρωτόφαντη δεοντολογικά ηθική αντιμετώπιση ενδεχόμενη σοβαρή ενασχόληση με τις προτάσεις που θα κατατεθούν (αυτό, βέβαια, σημαίνει εκτενή συζήτηση, στην οποία θα κρατηθούν πρακτικά και θα δοθούν δημόσια, διά του διαδικτύου, οι απαντήσεις). Ακόμα και απόψεις, θέσεις και τοποθετήσεις προσώπων με αναγνωρισμένη εμπειρογνωμοσύνη και αποδεδειγμένη γνώση και μάλιστα εξειδικευμένη επί του πεδίου αποστέλλονται, μετά μια επιτόλαιη ανάγνωση, στους... καλάθους των αχρήστων (ή στους ειδικούς κάδους ανακύκλωσης χαρτιού). Με την τεχνολογία των υπολογιστών αρκεί, βέβαια, ένα γενναίο DELETE και η ζωή συνεχίζεται! Καταλήγουμε, κατά συνέπεια, χωρίς ειλικρινή συζήτηση, σχολιασμούς και απαντήσεις στο προσχέδιο που θα σταλεί στη Βουλή. Εκεί θα ψηφιστεί από τη συγκυβερνητική πλειοψηφία και από όλους εκείνους τους

‘αστέρες’ που ψήφισαν τα επαχθή για την πατρίδα μας Μνημόνια! Ίσως ακουστούν και ορισμένα φαιδρά από νεόκοπους βουλευτές, ότι... θα ερχόμαστε εδώ κάθε βδομάδα να μορφωθούμε επιστημονικά και να ψηφίζουμε για θέματα αναπηρίας, ως να είμαστε ειδικοί! Η αντιπολίτευση θα διαμαρτυρηθεί, χωρίς να καταθέσει προς διαβούλευση ολοκληρωμένη πρόταση (!) Και εννοούμε όχι μόνο για το πεδίο της ‘ειδικής’ εκπαίδευσης, διαχωρισμένης, όπως μας συνήθισαν οι κυβερνήσεις από το 2000, αλλά συνολικά για την υπόθεση της παιδείας. Έτσι, όσοι αναμένουν σημαντικές βελτιώσεις του πεδίου, το οποίο επηρεάζει σημαντικά το όλο οικοδόμημα της παιδείας, οι οποίες θα μπορούσαν να μας βοηθήσουν να επωφεληθούμε από τις κοσμογονικές αλλαγές που συμβαίνουν στην περιοχή της μάθησης παγκοσμίως (Siemens, 2005·), θα απογοητευθούν! Θα ακολουθήσουν κάποιες (ελάχιστες) γενικόλογες και ατεκμηρίωστες διαμαρτυρίες ή περιορισμένες αναλύσεις των αναποτελεσματικών (για μια ακόμη φορά) νομοθετικών ρυθμίσεων. Βουλευτές, θα διαβάσουν κείμενα που έχουν γραφεί από συνεργάτες, συνήθως γραφειοκράτες, και μακράν της ουσίας των προβλημάτων και.... όλα καλά! Οι εκπαιδευτικοί των εννέα (9!) ‘επιστημονικών’ συλλόγων εαε θα ‘βραχυκυκλωθούν’ από τις δημιουργούμενες καταστάσεις ‘διπλού δεσμού’ και θα ιδιωτεύσουν! Όσοι (ελάχιστοι) επιμένουν, θα χαρακτηριστούν ‘γραφικοί’ και στις κατ’ ιδίαν συναντήσεις θα τους χτυπάν οι συνάδελφοί τους με συγκατάβαση την πλάτη και θα τους λένε παρηγορητικά ‘Τα έλεγες εσύ, μα ποιος σε άκουγε!’... Τραγέλαφος!

Παρά το απαισιόδοξο μήνυμα που προκύπτει από την εμπειρία της διαδικασίας προετοιμασίας και ψήφησης των δύο προηγούμενων νόμων εαε, δηλώνω αισιόδοξος! Και θα χαρώ ιδιαίτερα εάν ο αλγόριθμος των ενεργειών της διοίκησης, της πολιτικής ηγεσίας και γενικότερα των πολιτικών μας, όπως περιγράφεται στο παρόν σημείωμα, αποδειχθεί αβάσιμος και αποτέλεσμα δημιουργικής φαντασίας. Θα είμαι ευτυχής, όπως και όλοι όσοι επωφελούνται από μια ποιοτική εαε, αν όλα γίνουν όπως αρμόζει στην αξία και τη σημασία ενός τόσο καίριου νομοθετήματος. Θα είμαι ευτυχής αν ανακοινωθεί από επίσημα χείλη ότι η συγκεκριμένη προσπάθεια, η οποία ολοκληρώνεται με τη δημόσια διαβούλευση στις 9 Μαΐου, είναι προσωρινή και ότι θα υπάρξει συνολική αντιμετώπιση των ζητημάτων της παιδείας. Το οικοδόμημα της οποίας αντέχει προσωρινά στους μνημονιακούς σεισμούς, αλλά ουδείς γνωρίζει αν θα αντέξει στους συνεχιζόμενους μετασεισμούς, οι οποίοι μάλιστα δεν προκαλούνται από μνημονιακές αιτίες, αλλά από τους γνωστούς ‘φωστήρες’ γραφειοκράτες και ‘παρατρεχάμενους’ που ο Λεμπέσης περιγράφει στη διδακτορική του διατριβή (Λεμπέσης, 1941). Οι παρατηρήσεις του Λεμπέση, βέβαια, μπορούν να συμπληρωθούν από τη διεισδυτική τυπολογία του Cipolla (Cipolla, 1987).

Και τώρα, τι θα γίνουμε χωρίς ‘λύσεις’ για το πολύπαθο πεδίο;

Για μια ακόμη φορά θα επαναλάβω την προτροπή που περιέλαβα στη δεύτερη παράγραφο ανάλογης εργασίας μου για το ν. 3699/2008:

*«Η εργασία αυτή έχει ως κύριο στόχο την ενεργοποίηση των θεσμών, της εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας, προκειμένου να ξεκινήσει **τώρα** εξαρχής και κατά προτεραιότητα μια ειλικρινή διαβούλευση για ένα νοήμον σύστημα παιδείας με την ειδική εκπαίδευση (ορθοπαιδαγωγική) σε ρόλο δείκτη πολιτισμού και κοινωνικής συνοχής.»*

Ωστόσο, μην ανησυχείτε για τις προθεσμίες! Υπάρχει χρόνος. Τα ΕΣΠΑ θα συνεχίσουν να αποτελούν βασική επιλογή της ελληνικής κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής για την εαε έως το 2022. Στο μεταξύ, μπορεί και ο ελληνικός λαός να κατανοήσει, επιτέλους, πως η παιδεία αποτελεί επένδυση, με μακροχρόνια απόδοση, αλλά ιδιαίτερα επικερδή! Αν αυτό συμβεί, θα φροντίσει να επιλέγει εκείνους που τον κυβερνούν ανάμεσα σε όσους διαθέτουν παιδεία και πολιτισμό και –κατά συνέπεια– φροντίζουν για την παιδεία και τον πολιτισμό!

Αληθώς ο Κύριος (για καθέναν εξ υμών όπως εννοεί την ευχή!)

Σημειώσεις

Cipolla, Carlo M. (1987). The Basic Laws Of Human Stupidity. *Whole Earth Review*. Spring, p. 2 – 7.

Διαθέσιμο στο:

<file:///E:/The%20Basic%20Laws%20of%20Human%20Stupidity.htm>

Δημόσια Διαβούλευση για το σχέδιο νόμου «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση». Διαθέσιμο στο: <http://www.opengov.gr/yppeph/?p=1963>

Λεμπέσης Εύαγγελος (1941). *Η Τεράστια Κοινωνική Σημασία τῶν Βλακῶν ἐν τῷ Συγχρόνῳ Βίῳ*.

Παρουσίαση της διατριβής. Διαθέσιμο στο:

http://users.uoa.gr/~nektar/arts/prose/evangelos_lempepsi_idiots.htm

Μερικές διευκρινίσεις σχετικά με την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (2014). Ομάδα Αναπληρωτών Εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής Δασκάλων (ΠΕ 70.50) & Νηπιαγωγών (ΠΕ 60.50) ΣΜΕΑΕ. Διαθέσιμο

ΟΤΟ:

<http://www.alfavita.gr/arthron/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CF%85%CE%BA%CE%81%CE%B9%CE%BD%CE%AF%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%83%CF%87%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7#ixzz2zY1OB5zK>

Siemens, George (2005). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. Διαθέσιμο στο: http://www.itdl.org/journal/jan_05/article01.htm

Vermont State Board Of Education (x.x.) *Rulemaking Process*.

Διαθέσιμο στο: http://education.vermont.gov/documents/rulemaking_process.pdf

Ziamou, Theodora (2000). *Public Participation in Administrative Rulemaking: The Legal Tradition and Perspective in the American and European (English, German, Greek) Legal Systems*. Max-Planck-Institut. Διαθέσιμο στο:

http://www.zaoerv.de/60_2000/60_2000_1_a_41_102.pdf

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

α/α	Θεματική	Σελ.
1.	Παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου: “Συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου για την Ειδική Αγωγή, την ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στη γενική και τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις”.	4-14
2.	Αδυναμίες της ελληνικής ειδικής εκπαίδευσης που δεν προβλέπεται να αντιμετωπιστούν μέσα από το νέο σχέδιο νόμου και προτάσεις αντιμετώπισής τους	15-23

Χαρούπιας Αριστείδης PhD

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Διευθυντής Ειδικού Πειραματικού Μαρασλείου,

Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών

Διδάσκων Ειδικής Εκπαίδευσης στο Μ.Δ.Δ.Ε.

Μαρασλή 4, 106 76, Αθήνα

ΘΕΜΑ: Παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου: “Συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου για την Ειδική Αγωγή, την ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στη γενική και τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις”.

Περίληψη

Στην εργασία αυτή προσεγγίζεται κριτικά η προτεινόμενη συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου για την Ειδική Εκπαίδευση σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση στη χώρα μας. Γίνονται: (α) παρατηρήσεις στο προτεινόμενο Σχέδιο Νόμου, (β) επισημαίνονται καίριες παραλείψεις του, (γ) περιγράφονται οι ελλείψεις του σε σχέση με το ισχύον σύστημα Ειδικής Εκπαίδευσης της Ελλάδας και (δ) προτείνονται βελτιώσεις ή αλλαγές της διατύπωσης, ώστε να οδηγηθούμε σε ένα Ολοκληρωμένο Σύστημα Ειδικής Εκπαίδευσης στηριγμένο στις Νέες Τεχνολογίες. Κάθε σύστημα θα πρέπει να δικαιολογεί την ύπαρξή του και για το σύστημα της ειδικής εκπαίδευσης αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αναφέρεται σε ολοκληρωμένη προσέγγιση που: I. Να αφορά το Πρόγραμμα, τις Συνθήκες και τις Συνέπειες της εκπαιδευτικής υποστηρικτικής παρέμβασης, II. Να αποσκοπεί στη συνεργασία Εκπαιδευτικού Συστήματος, Οικογένειας, Τοπικών και Δημοσίων Φορέων και III. Να διασυνδέει το σύστημα με τον κύριο παράγοντα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το Προσωπικό. Είναι απαραίτητο οι τρεις αυτοί παράγοντες να συνεξετάζονται, προκειμένου να καθορίζεται η πολιτική για την Ειδική Εκπαίδευση. Κάθε προσέγγιση που δεν προσεγγίζει το θέμα σφαιρικά δεν είναι σε θέση να θεωρείται σοβαρή και είναι μοιραία καταδικασμένη σε αποτυχία, όπως συνέβη στις διάφορες ημιτελείς, αστήρικτες και χωρίς ερευνητικά δεδομένα αλλαγές και εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις.

Κριτική του προσχεδίου νόμου για την ειδική αγωγή²

Εισαγωγικά

Η εργασία αυτή έγινε με αφορμή το Σχέδιο Νόμου που συντάχθηκε από επιτροπή, τα μέλη της οποίας ορίστηκαν από το ΥΠ.Ε.Π.Θ.³, με στόχο τον εκσυγχρονισμό της Ειδικής Εκπαίδευσης της χώρας μας και ύστερα από πρόσκληση προς σχολιασμό που έστειλε στα σχολεία η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας⁴. Με την εργασία αυτή θεωρήσαμε ότι είναι ευκαιρία να ενημερωθούν όργανα ελέγχου ή συμβουλευτικά, τα οποία δεν είναι ίσως σε θέση να ενημερωθούν με άλλους τρόπους σχετικά με σημαντικά θέματα της ειδικής εκπαίδευσης της χώρας μας, ώστε να ξεκινήσει, ελπίζουμε, ένας ανοικτός και επί της ουσίας διάλογος, ο οποίος να επισημάνει πρόσωπα και μηχανισμούς που, δυστυχώς για την ελληνική Ειδική Εκπαίδευση και την ελληνική κοινωνία, έχουν απεκδυθεί τις ευθύνες τους και, δυστυχώς, δεν έχει προβλεφθεί μηχανισμός για να τους τις αποδώσει. Είναι επίσης γνωστό ότι δεν υπάρχουν ή δεν λειτουργούν μηχανισμοί καταλογισμού των ατομικών ή συλλογικών ευθυνών⁵.

Στην εργασία αυτή γίνονται παρατηρήσεις και κριτική: (Α) στο κείμενο του σχεδίου νόμου στη μορφή που μας κοινοποιήθηκε (χωρίς, δυστυχώς, την εισηγητική του έκθεση που θα έκανε φανερά τη φιλοσοφία και τις επιδιώξεις της διοίκησης, οι οποίες την οδήγησαν μετά από ανεπίτρεπτα πολύχρονη καθυστέρηση για ένα τόσο σημαντικό σχέδιο νόμου, σε αποτελέσματα αναντίστοιχα των ανθρωποωρών που καταναλώθηκαν για τη σύνταξή του!), (Β) γενικά στο προτεινόμενο σύστημα ειδικής εκπαίδευσης, (Γ) σε ανεπιτυχείς ή αποσπασματικές, κατά τη γνώμη μας, πρακτικές προσέγγισης των προβλημάτων ή παραλείψεις του υπάρχοντος συστήματος ειδικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, οι οποίες δεν θίγονται από το προτεινόμενο σχέδιο νόμου και τέλος, (Δ) προτείνεται ένα περίγραμμα συστήματος ειδικής εκπαίδευσης, ανθρωποκεντρικό (με την υποστήριξη των νέων τεχνολογιών), αυτοεξελισσόμενο, αποκεντρωτικό, το οποίο θεωρούμε ότι θα ήταν σε θέση να μας οδηγήσει σε μια αποτελεσματική και ποιοτική Ειδική Εκπαίδευση κατά την πορεία μας προς το 2010.

² Η εργασία αυτή αναφέρεται στην 'προσχηματική' δημόσια διαβούλευση, η οποία κατέληξε στην ψήφιση του ν. **2817/2000**. Απεστάλη στη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος (ΔΟΕ) με τηλεμοιτυπία. Σύμφωνα με πληροφορίες που μας δόθηκαν από μέλος της ΔΟΕ, *'διαβάστηκε, αλλά δεν πρωτοκολλήθηκε'*!

Τα περισσότερα από τα σχόλια της συγκεκριμένης εργασίας παραμένουν επίκαιρα προς συζήτηση, αν και έχει παρεμβληθεί μια ακόμη ανεπιτυχής, σύμφωνα με τη δημοσιευμένη κριτική επιστημόνων και εμπειρογνομόνων του πεδίου, προσπάθεια βελτίωσης της συμμετοχής της ειδικής, λεγόμενης, εκπαίδευσης στη δημόσια παιδεία (ν. 3699) και, στην παρούσα χρονική περίοδο λειτουργεί εν 'κρυπτώ και παραβύτω' (λόγω του χειρισμού απορρήτων κρατικών μυστικών υψίστης ασφαλείας), μια ακόμη επιτροπή από εμπειρογνομονες/επιστήμονες ειδικούς επί θεμάτων και ζητημάτων του πεδίου, με γνώση και εμπειρία επί του συστήματος παιδείας και της σημασίας της ειδικής εκπαίδευσης στη βελτίωσή του, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα. Την 17-04-2014 αναρτήθηκε στη Διαύγεια προς συζήτηση το νέο διαχωρισμένο προσχέδιο νόμου για την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, στα τελειώματα της Εβδομάδας των Παθών, πριν την Ανάσταση!

³ Τα ονόματα της τελικής αυτής επιτροπής δεν έχουν γίνει επισήμως και ευρέως γνωστά, έτσι οι ενδιαφερόμενοι φορείς (σύλλογοι γονέων & εκπαιδευτικών, επιστημονική κοινότητα κλπ.) δεν έχουν στη διάθεσή τους τα απαραίτητα δεδομένα που θα τους βοηθήσουν να κρίνουν: (α) την επιστημονική γνώση, (β) την προσωπική προσφορά και εμπειρία σε θέματα εκπαίδευσης προσώπων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, (γ) το ερευνητικό τους έργο στην ευαίσθητη αυτή περιοχή και την προσφορά τους στους εργαζόμενους στην ειδική εκπαίδευση, τους γονείς και τα ίδια τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες στην εκπαίδευση των οποίων είναι αναμενόμενο πως πρέπει να έχουν αφιερώσει ένα σημαντικό μέρος από το χρόνο, (δ) τις γνώσεις και τις ικανότητες για τις οποίες επιλέχθηκαν ως μέλη της επιτροπής. Δεν μπορούν, κατά συνέπεια, να διαπιστώσουν αν πράγματι ήταν τα αρμόδια πρόσωπα μιας τόσο σημαντικής για τη σύγχρονη ειδικής εκπαίδευση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής!

⁴ Το σχετικό έγγραφο έφτασε σε μας στις 21 Μαρτίου (με ημερομηνία εκδόσεως 14 Μαρτίου) και ζητούσε απάντηση εντός 10 ημερών! Ιδιαίτερα "συγκινητικό" το ενδιαφέρον για ενημέρωση του κλάδου από το κατά κύριο λόγο αρμόδιο συνδικαλιστικό όργανο του κλάδου και μάλιστα για ένα τόσο σημαντικό σχέδιο νόμου που συζητείται από το 1994! Σήμερα (1-04-1997) μάθαμε ότι η διαδικασία της κριτικής ολοκληρώθηκε. Αποφασίσαμε, κατά συνέπεια, να στείλουμε την κριτική μας, χωρίς δύο ουσιώδη κομμάτια της τα οποία δεν είχαμε επαρκή χρόνο να επεξεργαστούμε: α) τις παρατηρήσεις μας στο ισχύον σύστημα ειδικής εκπαίδευσης της Ελλάδας και β) συγκεκριμένες προτάσεις και υποδείξεις για ένα Ολοκληρωμένο Σύστημα Ειδικής Εκπαίδευσης που να παραπέμπει στο 2010 και όχι στο 1970! Σε περίπτωση που οι αρμόδιοι ενδιαφερθούν για όσα προτείνουμε, είμαστε σε θέση να τους ενημερώσουμε, ύστερα από συνεννόηση και να τους προτείνουμε λύσεις. Τις απόψεις μας επιφυλασσόμεθα, πάντως, να τις δημοσιοποιήσουμε σύντομα με άλλη εργασία μας.

⁵ Χαρακτηριστικές θεωρούνται οι περιπτώσεις της "Λέρου" και του "Νταού Πεντέλης".

Γενικές παρατηρήσεις πάνω στη νεότερη Ειδική Εκπαίδευση της χώρας μας

Η πορεία της νεότερης Ειδικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα⁶ μπορεί να αποτελέσει για τον προσεκτικό αναλυτή των γεγονότων έναν ιδιαίτερα κατατοπιστικό οδηγό, ένα “διερμηνευτή” της κοινωνίας, των οργανωτικών αρχών δομής και λειτουργίας της συντεταγμένης Πολιτείας, αλλά και της πολιτικής των εκάστοτε κυβερνήσεων. Η πολιτική απέναντι στη “μειονότητα” των αναπήρων αποκαλύπτει το πραγματικό “πρόσωπο” της εκάστοτε κυβερνήσεως. Στη διάρκεια των εξήντα, περίπου, αυτών χρόνων, μέσα από τη νομοθετική αντιμετώπιση των προβλημάτων, αλλά και από τις πρακτικές λύσεις που υιοθετούνται, παρακολουθούμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την εξελικτική πορεία της κοινωνικής πολιτικής, τον ανθρωπισμό των αρμόδιων κρατικών παραγόντων, αλλά και την ευαισθησία και επιστημονική υπόσταση της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής.

Η προσεκτική μελέτη της εξηντάχρονης αυτής διαδρομής μας πλουτίζει με γνώσεις και μας προσανατολίζει στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Διαπιστώνουμε ότι στο διάστημα των εξήντα αυτών χρόνων έχουν ψηφιστεί πάνω από πενήντα Αναγκαστικοί Νόμοι, Νόμοι, Προεδρικά Διατάγματα, Αποφάσεις του ΥΠΕΠΘ και έχουν συνταχθεί πολλαπλάσια νομοσχέδια, και τελευταία το «Σχέδιο Νόμου για την Ειδική Εκπαίδευση»⁷ και το παρόν «Σχέδιο Νόμου για την Ειδική Αγωγή».

Μια προσεκτική και διεισδυτική ματιά όσων ασχολούνται εξειδικευμένα με την Ειδική Εκπαίδευση, αλλά και κάθε ενεργού πολίτη αυτής της χώρας, στα δύο αυτά σχέδια νόμου, αποκαλύπτει πολλά και ενδιαφέροντα για την “πολύπαθη” αυτή περιοχή. Τελικά, η εντύπωση που μένει είναι ότι παρά τις φιλότιμες και ειλικρινείς (πιστεύουμε!) προσπάθειες για την αναβάθμιση του τομέα της ειδικής εκπαίδευσης, το αποτέλεσμα προβλέπεται να είναι κατώτερο των προσδοκιών.

Δεν είναι του παρόντος να κάνουμε κριτική των επιμέρους ασαφειών, ανακολουθιών, αλλά και - αυτό έχει μεγαλύτερη σημασία- της έλλειψης **οράματος** (που καταδεικνύεται από την έλλειψη ουσιαστικών και καινοτόμων επιλογών) για μια Ειδική Εκπαίδευση **πραγματικά αντισταθμιστική**, μια ειδική παιδεία και μια υποστηρικτική εκπαίδευση που να εξασφαλίζει ένα καθεστώς **ισοτιμίας** και όχι ένα ... άρωμα ισότητας. Θεωρούμε αυτονόητο πως όσοι ασχολούνται με την περιοχή της Ειδικής Εκπαίδευσης θα έπρεπε να γνωρίζουν ότι οι ανάπηροι δεν αγωνίζονται για ισότητα -αυτό είναι στις περισσότερες περιπτώσεις αδύνατο- αλλά για **ισοτιμία**. Αγωνίζονται να κατακτήσουν το δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σε ό,τι μπορούν να φτάσουν με τις δικές τους δυνάμεις και να τους παρέχεται ενισχυτικά ότι δεν είναι σε θέση -λόγω φυσικών ή νοητικών δυσκολιών και διαφορών- να κατακτήσουν, κάτω από ένα καθεστώς που να διασφαλίζει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, όπως διεθνείς συμβάσεις φρόντισαν να κάνουν (Δες και πιο κάτω παραγρ. 2.10).

Για λόγους συστηματικούς θεωρούμε ότι θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε ως βάση τις προτάσεις που διατυπώθηκαν κατά καιρούς από ειδικούς και «ενδιαφερόμενους»⁸, και χωρίς να περιοριστούμε στα στενά, κατά τη γνώμη μας, περιθώριά τους, να διατυπώσουμε παρατηρήσεις και σχόλια, τα οποία θα θέσουμε στην κρίση όλων όσων ενδιαφέρονται **πραγματικά** για την ποιοτική αναβάθμιση της ειδικής εκπαίδευσης της χώρας μας και δεν ασχολούνται από υπηρεσιακό καθήκον! Ελπίζουμε και άλλοι ειδικοί⁹ ή λιγότερο ειδικοί, ως πρόσωπα και ως συλλογικές οργανώσεις που τους αφορά το θέμα, θα έχουν τη διάθεση να αφιερώσουν χρόνο, ώστε να διατυπωθούν αναλυτικά και τεκμηριωμένα οι απόψεις τους και να δημοσιοποιηθούν για να γίνουν σε όλους γνωστές οι ενδεχόμενες κρίσεις και απόψεις τους για το υπό ψήφιση Νομοσχέδιο. Η συντεταγμένη Πολιτεία πριν ψηφίσει ένα νομοσχέδιο που, κατά τη γνώμη μας, θα μπορούσε να αποτελέσει καμπή για τα εκπαιδευτικά χρονικά της χώρας μας, ας ενσκήψει με προσοχή στις παρατηρήσεις και ας φροντίσει έστω και την τελευταία στιγμή να προβεί σε βελτιώσεις.

⁶ Ως χρονολογία έναρξης της νεώτερης περιόδου της ειδικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα θεωρούμε το έτος 1937, χρονολογία κατά την οποία ιδρύθηκε το “Πρότυπον Ειδικόν Σχολείον Αθηνών”, με πρωτοβουλία του Κ. Γεωργακόπουλου, Υπουργού Παιδείας της μεταξικής (!) κυβέρνησης της 4ης Αυγούστου του 1936.

⁷ Τα επτά, εκείνα, γενικόλογα άρθρα με τα σημαντικά κενά, τις παρανοήσεις που δημιουργούσε ακόμα και στον έμπειρο συμμετοχο της διαδικασίας της ειδικής εκπαιδευτικής παρέμβασης και την ασυμφωνία των λόγων (εισηγητική έκθεση) με τα έργα (εξειδίκευση των μέτρων) Σχέδιο Νόμου.

⁸ Δες και: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων «Κωδικοποίηση των παρατηρήσεων για το Σχέδιο Νόμου,» που παρουσιάστηκε στο ξενοδοχείο Novotel τον Ιούνιο του 1995. Κωδικοπ. Κιούσης - Μπαμπή.

⁹ Όσοι διαθέτουν βασικές τουλάχιστον σπουδές στην ειδική εκπαίδευση, πολύχρονη εκπαιδευτική εμπειρία στη μαχόμενη ειδική εκπαίδευση, ερευνητικό έργο, γνώση της διεθνούς πρακτικής (εκείνης τουλάχιστον των Δυτικοευρωπαϊκών χωρών και των Ηνωμένων Πολιτειών που θεωρούνται ιδιαίτερα προσιτές), εμπειρία από καινοτομίες στην Ειδική Εκπαίδευση κ.τ.ό.

Πριν προχωρήσουμε στα επιμέρους θα θέλαμε να διατυπώσουμε ορισμένες γενικές αρχές, τις οποίες θεωρούμε προαπαιτούμενες για κάθε προσπάθεια περιγραφής του “δέον γενέσθαι” στη γνωστική περιοχή της ειδικής εκπαίδευσης.

(1) Αυτό που λείπει από τη χώρα μας δεν είναι ένα ακόμη νομοσχέδιο που θα ψηφιστεί από τη Βουλή και θα αποτελέσει νόμο του κράτους για την επόμενη δεκαετία (ο προηγούμενος νόμος για την εκπαίδευση γενικά και την Ειδική Εκπαίδευση ως αναπόσπαστο τμήμα της, ψηφίστηκε δώδεκα χρόνια πριν¹⁰), αλλά ένα αποτελεσματικό **σύστημα** ειδικής εκπαίδευσης. Η Ειδική Εκπαίδευση **δεν** είναι διοικητική υπόθεση για να νομοθετείται, αλλά κατεξοχήν **ανθρώπινη δραστηριότητα** και έχει ανάγκη από ιδέες, πρωτοβουλίες, ανθρωπιά, συμμετοχή, συνεργασία, αφοσίωση και αφιέρωση.

(2) Πολλά από τα ιδεώδη που λίγα χρόνια πριν ενέπνεαν και τους πολίτες αυτής της χώρας έχουν απαξιωθεί. Χρειάζονται λοιπόν επαναπροσδιορισμό και νέους τρόπους ευαισθητοποίησης, για να επανεργοποιηθούν έννοιες που μοιάζουν να έχουν ξεθωριάσει, όπως οι έννοιες φιλότιμο, κοινωνική αλληλεγγύη, σεβασμός στη διαφορά, συμπαράσταση στην ανέχεια, τον ανθρώπινο πόνο κ.τ.ό.

Μια μικρή μερίδα πολιτών στην κοινωνική πραγματικότητα που ζούμε αρκείται στη λεκτική αναγνώριση που τους αποδίδεται, για λόγους και έργα, μέσα από τη δημόσια αναφορά ως «αμοιβή» για το έργο που προσφέρουν, ενώ για άλλους η προσφορά συνδέεται με το βιοπορισμό και κατά συνέπεια με το οικονομικό κέρδος, χωρίς άλλη συσχέτιση. Στη σημερινή ωστόσο συγκυρία ζητούμενο θα πρέπει να είναι οι ισορροπίες, που επιβάλλονται με προσοχή από ένα σύστημα που είναι αρκετά ευέλικτο ώστε να επιτρέπει διαρκείς προσαρμογές στις εξελίξεις, να μπορεί με αυτό τον τρόπο να επιβιώνει και να βελτιώνεται.

(3) Είναι απαραίτητο ένα σύστημα Ειδικής Εκπαίδευσης **ανθρωποκεντρικό**, που να στηρίζεται στους λειτουργούς του και τους οποίους να:

- σέβεται προσφέροντάς τους αμοιβές ως σε ειδικούς και όχι ως προσωπικό γενικών καθηκόντων της ελεύθερης αγοράς εργασίας·
- εξασφαλίζει σύγχρονα μέσα, υλικοτεχνική υποδομή και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, που δεν θα δικαιολογούν “ειδικά” επιδόματα·
- ειδικεύει, επιμορφώνει διαβίου και πληροφορεί με ένα σύστημα που να παραπέμπει στο 2010 και όχι στο 1970!
- παραστέκει με έγκυρη, αξιόπιστη **διεπιστημονική** υποστήριξη και συμβουλευτική, με άμεση και πολυδύναμη σχέση με το/τη σπουδαστή/-στρια που έχει ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες προσφέροντας την αξιοπιστία της ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης που οι λειτουργοί της επιλέγουν να εφαρμόσουν·
- επιτρέπει να αποδείξουν και οι ειδικοί με τη σειρά τους, με πρωτοβουλίες και καινοτομίες, ότι σέβονται την εργασιακή σχέση που έχει συνομολογηθεί ανάμεσα σ’ αυτούς και το φορολογούμενο Έλληνα πολίτη και όχι με το απρόσωπο και γι’ αυτό “ανάλητο” κράτος.

(4) Χρειάζεται ένα πλαίσιο εργασίας, δημιουργίας και προσφοράς που να βασίζεται στην αρχή της αέναης εξέλιξης (αυτοαξιολόγηση, έρευνα δράσης, case studies κ.τ.ό.), που να μην έχει ανάγκη νομοθετήματα για να βελτιωθεί και “επιθεωρητές” ή “προϊστάμενους”¹¹ για να διατηρήσει ένα επίπεδο ανταποδοτικότητας και ποιοτικής επάρκειας.

(5) Ακόμα έχει ανάγκη από ένα θεσμό που να εκμεταλλεύεται την τεχνολογική επανάσταση στον τομέα της τεχνολογίας και της επιστήμης της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών.

Έχουμε ανάγκη από ένα **“σχολείο για όλους με όλους”** και όχι από λιγοστά και ελιτιστικά δείγματα, που φτάνουν ως τα όρια του “κράτους των Αθηνών” και δεν πλησιάζουν περιοχές που αν και απέχουν “δέκα λεπτά από την Ομόνοια” βρίσκονται ακόμη στην προεπιστημονική περίοδο ως προς την ποιότητα της παρεχόμενης ειδικής εκπαίδευσης.

Έχουμε ακόμα ανάγκη από ένα σχολείο βασισμένο στις βασικές αρχές της ειδικής εκπαίδευσης, την αρχή της ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ και της ΑΛΛΗΛΟΑΠΟΔΟΧΗΣ. Ένα σχολείο που οι αρχές της ένταξης/ενσωμάτωσης δεν

¹⁰Νόμος υπ’ αριθ. 1566, “Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις”, 30-Σεπτ. 1985, Εφημερίς της Κυβερνήσεως τ. Πρώτο αριθ. Φ. 167. (Κεφ. Ι’ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ). Ο Νόμος αυτός δεν έχει ως σήμερα ολοκληρωθεί με την ψήφιση των απαραίτητων Προεδρικών Διαταγμάτων και τη λειτουργία των οργάνων που θα επόπτευαν την υλοποίηση των αρχών και της φιλοσοφίας του, όπως για παράδειγμα με τη λειτουργία του Συμβουλίου Ειδικής Αγωγής-Σ.Ε.Α. κλπ.

¹¹ Οι οποίοι, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν είναι σε θέση να διαχωρίσουν την ουσία (που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια ουσιαστική & ποιοτική ειδική εκπαίδευση) από τους τύπους (την άκριτη εφαρμογή νόμων και διατάξεων που με την πάροδο του χρόνου ίσως έχουν απαξιωθεί).

θα λειτουργούν αποσπασματικά και με οικονομικά κριτήρια και κίνητρα, αλλά επαναδιατυπωμένες και λειτουργικές θα επικεντρώνονται στο παιδί και δεν θα εφαρμόζουν την “προκρούστεια” λογική του υπάρχοντος ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ειδικής εκπαίδευσης¹² που προσαρμόζει το σπουδαστή/-τρια¹³ στις υπάρχουσες ή τις διαθέσιμες υπηρεσίες.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

Παρά τον **ελάχιστο** χρόνο που είχαμε στη διάθεσή μας, ώστε να διατυπώσουμε και να στηρίξουμε τις προτάσεις μας, προσπαθήσαμε να είμαστε ιδιαίτερα αναλυτικοί, ώστε να μην δημιουργηθούν παρανοήσεις ως προς τον πραγματικό σκοπό αυτής της εργασίας. Αν και η κριτική της εργασίας αυτής παραπέμπει, κατ’ ανάγκην, και σε πρόσωπα, ωστόσο η κριτική των προσώπων δεν ενδιαφέρει ούτε και αποτελεί επίκεντρο της κριτικής μας. Ενδιαφερόμαστε κυρίως για τους θεσμούς και την υποστήριξή τους, πέρα από πρόσωπα και μικρόψυχες διευθετήσεις. Αν αναγκαζόμαστε να περιγράψουμε καταστάσεις με τρόπο που να φωτογραφίζονται μέσα τους πρόσωπα, είναι γιατί όλα όσα αναφέρουμε προέρχονται από πραγματικές καταστάσεις, είναι γεγονότα που αντιμετωπίσαμε και αντιμετωπίζουμε στην 22χρονη επαγγελματική μας εμπειρία στην εκπαίδευση γενικά και ειδικότερα στην Ειδική Εκπαίδευση και οι οποίες ταλανίζουν χρόνια τώρα την πολύπαθη αυτή περιοχή.

Σημείωση: (α) Οι αριθμοί που χρησιμοποιούμε στην εργασία αυτή παραπέμπουν στους αριθμούς του εγγράφου το οποίο μας κοινοποιήθηκε από τη Δ.Ο.Ε., (β) Τα έντονα **μαύρα** γράμματα αναφέρονται σε προτεινόμενες διαφοροποιήσεις (προσθέσεις και αλλαγές) ή σε σημεία και έννοιες που θα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα.

Άρθρο 1: Έννοια - Σκοπός

1.1. Ο τίτλος του Σχεδίου Νόμου να τροποποιηθεί: “Συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου για την Ειδική Εκπαίδευση, την **ισότιμη** ένταξη **των νηπίων, παιδιών και εφήβων με ιδιαίτερες** ανάγκες στην **ειδική**, γενική και τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις”.

Αιτιολόγηση: Ο όρος “Αγωγή” αν και θεωρείται ισοδύναμος με τον όρο “Εκπαίδευση”¹⁴ έχει χρησιμοποιηθεί κατά τρόπο που να επιτρέπει -εξαιτίας κυρίως της έλλειψης οργάνων δεοντολογίας και μηχανισμών ελέγχου της εφαρμογής της- την αυτοανακήρυξη ως “ειδικών” και προσώπων που μηδενική ή ελάχιστη σχέση έχουν με την εκπαίδευση των προσώπων με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα θεωρούμε την ανάθεση θέσεων καθοριστικών για τη σχεδίαση, οργάνωση, ανάπτυξη και αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών ενός **συστήματος** ειδικής εκπαίδευσης σε πρόσωπα αναρμόδια όπως:

α. Την ανάθεση, παλαιότερα, της θέσης του διευθυντή Ειδικής Αγωγής του ΥΠ.Ε.Π.Θ. σε παιδαγωγό χωρίς ειδικές σπουδές και εμπειρία στη γνωστική και εφαρμοσμένη επιστημονική περιοχή της ειδικής εκπαίδευσης.

Τη νέα προκήρυξη της ίδιας θέσης χωρίς σαφή προσδιορισμό των προσόντων που απαιτούνται και καθορισμό, ως απαραίτητων, των ειδικών σπουδών, του ερευνητικού έργου, της πολύχρονης εμπειρίας σε σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης και της αποδεδειγμένης ικανότητας εφαρμογής καινοτομιών στην Ειδική Εκπαίδευση, με αποτέλεσμα η θέση να παραμένει ακόμη κενή με σημαντικές επιπτώσεις για τα τεκταινόμενα στην Ειδική Εκπαίδευση της χώρας μας.

β. Την προκήρυξη θέσης παρέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου με πενταετή θητεία,¹⁵ χωρίς να προσδιοριστεί σαφώς ότι για την κατάληψη της σημαντικής για τη Ειδική Εκπαίδευση της χώρας μας αυτής θέσης είναι απαραίτητες ειδικές σπουδές στην Ειδική Εκπαίδευση, ερευνητικό έργο σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης, αποδεδειγμένη γνώση των “μειονεξιών” του ελληνικού συστήματος και της διεθνούς

¹² Είναι να απορεί κανείς πώς είναι δυνατό να υλοποιηθούν οι αρχές της ένταξης/ενσωμάτωσης που υποστηρίζεται ότι αποτελεί φιλοσοφία της σύγχρονης ειδικής εκπαίδευσης όταν ούτε σε ένα (απ’ όσο τουλάχιστον γνωρίζουμε) σχολικό συγκρότημα της χώρας μας το οποίο συστεγάζεται με ειδικό σχολείο, δεν υπάρχει και ανάλογη ενδιάμεση σχολική μονάδα (ειδική τάξη ή άλλο εξειδικευμένο πρόγραμμα) που να λειτουργεί ως ενδιάμεσος κρίκος διασύνδεσης και υποστήριξη της διαδικασίας. Τα κατά καιρούς πιλοτικά προγράμματα ενσωμάτωσης που έγιναν με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έγινε δυνατό ως τώρα να γίνουν θεσμός και έληξαν τα περισσότερα άδοξα.

¹³ Η έννοια “σπουδαστής/-τρια” χρησιμοποιείται “κατ’ οικονομία” και αναφέρεται στα πρόσωπα με ιδιαίτερες ανάγκες που εμπλέκονται στη διαδικασία της διδασκαλίας/μάθησης από την ηλικία που διαπιστώνεται η διαφορά τους, μέχρι τη λειτουργική ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία, ως ενήλικες.

¹⁴ Δες σχετικά και: Στασινός, Δ. (1991). “Η Ειδική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.” Εκδ. Gutenberg.

¹⁵ Που αντιστοιχεί με το βαθμό του Επίκουρου Καθηγητή Πανεπιστημίου.

πραγματικότητας στον τομέα της ειδικής εκπαίδευσης, ικανότητα εφαρμογής καινοτόμων ερευνητικών έργων, που θα ανασύρουν την Ειδική Εκπαίδευση από το “τέλμα” στο οποίο έχει περιέλθει.

γ. Την ανάθεση, κατά το παρελθόν, καθηκόντων διδασκόντων στο Τμήμα Ειδικής Αγωγής στο Μ.Δ.Δ.Ε. (που παράγει τους μέλλοντες ειδικούς σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης για τις δημόσιες σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης), σε πρόσωπα με μοναδικό προσόν, σε ορισμένες περιπτώσεις, την αστήρικτη επιστημονικά προτίμηση του διευθυντή του Ιδρύματος.¹⁶

δ. Την υποβάθμιση της επιστημονικής ταυτότητας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με την ψήφιση μεταβατικών διατάξεων στο Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Βόλου, ώστε να είναι δυνατό να προσλαμβάνονται πρόσωπα χωρίς τα αντίστοιχα προσόντα που προβλέπονται για όλα τα άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα (δηλ. χωρίς ειδικές σπουδές στην Ειδική Εκπαίδευση που να έχουν οδηγήσει σε διδακτορικό δίπλωμα, ερευνητικό έργο στην περιοχή της Ειδικής Εκπαίδευσης και σχετικές δημοσιεύσεις, και το κυριότερο χωρίς προσωπική εμπειρία στην Ειδική Εκπαίδευση και χωρίς προσωπική ερευνητική εμπλοκή για την επίλυση σημαντικών θεμάτων που την αφορούν).

Τα πρόσωπα που έχουν προωθήσει και έχουν διαμεσολαβήσει για να πειστούν οι αρμόδιοι, ώστε να ψηφίσουν παρόμοιες διατάξεις, έχουν και ένα σημαντικό μερίδιο της ευθύνης για την αναποτελεσματικότητα του συστήματος της ειδικής εκπαίδευσης. Δεν πιστεύουμε ότι υπήρχε ειδικό σχέδιο υποβάθμισης της ειδικής εκπαίδευσης, ωστόσο, συνολικά οι επιλογές αυτές λειτούργησαν ως ανασχετικός παράγοντας οργάνωσης του γνωστικού αντικείμενου της Παιδαγωγικής των Προσώπων με Ιδιαίτερες Εκπαιδευτικές Ανάγκες, ως ειδικής και εξειδικευμένης γνωστικής περιοχής, όπως συμβαίνει σε όλα τα πολιτισμένα κράτη του κόσμου.

1.1.γ. (να τροποποιηθεί) ...την πρόβλεψη μια ποικιλίας εναλλακτικών προσεγγίσεων και ευέλικτων ανοικτών ειδικών προγραμμάτων, τα οποία να μπορούν να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες ικανότητες και ανάγκες των σπουδαστών και να επιτρέπουν την ελεύθερη μετακίνησή τους, σύμφωνα με τη μόνιμη ή την προσωρινή ιδιαιτερότητά τους.

1.1.δ (νέα διατύπωση) την παροχή εγγυήσεων μέσα από αξιόπιστα προγράμματα, ικανοποιητικές συνθήκες στέγασης, υλικοτεχνικής υποδομής - εξοπλισμού και την εξασφάλιση των συνεπειών της υποστηρικτικής εκπαιδευτικής παρέμβασης μέσα από επιστημονικά ερευνητικά προγράμματα.

Αιτιολόγηση: Ακόμα και αν προσληφθούν οι καλύτεροι επιστήμονες της Ειδικής Εκπαίδευσης, θα αποτύχουν αν δεν στηριχτούν: (α) ώστε να προχωρήσουν άμεσα στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση μέσα από αξιόπιστες ερευνητικές διαδικασίες **πλαισίου** προγραμμάτων για την Ειδική Εκπαίδευση του τόπου μας, (β) με ικανοποιητικές συνθήκες στέγασης, υλικοτεχνικής υποδομής και εξοπλισμού και (γ) για να έχουν στη διάθεσή τους τις εγγυήσεις ότι οι συνέπειες της υποστηρικτικής εκπαιδευτικής παρέμβασης, που η επιστήμη εγγυάται, θα υπάρξουν και δεν θα φαλκιδευτούν μέσα από άλογες παρεμβάσεις και διαμεσολαβήσεις παραγόντων που υπηρετούν άλλες λογικές από εκείνες της ισότιμης συνεκπαίδευσης και της αλληλοαποδοχής.

1.1.στ (να συμπληρωθεί) Την οργάνωση **διαρκών** σεμιναρίων εκπαίδευσης που θα ενημερώνουν, στηρίζουν και εκπαιδεύουν τους γονείς των προσώπων με ιδιαίτερες ανάγκες από τη στιγμή που διαπιστώνεται ότι απόκτησαν ένα μωρό/νήπιο/παιδί/έφηβο με ιδιαίτερες ανάγκες μέχρι τη στιγμή που θα ενταχθεί ισότιμα στην εργασία και τη ζωή.

Αιτιολόγηση: Η σημασία των προγραμμάτων ειδικής εκπαίδευσης που είναι δυνατό να εφαρμοστούν στις σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης απαξιώνεται και οι ειδικοί ελάχιστα μπορούν να προσφέρουν αν οι ενέργειές τους δεν συνδυαστούν με ειδικές παρεμβάσεις που θα γίνουν από ενημερωμένους γονείς εκτός σχολείου.

Η λύση που διαφαίνεται, χωρίς να εξειδικεύεται σαφώς, στο Σχέδιο Νόμου, ότι προτείνεται δηλ. το έργο αυτό να ανατεθεί στα Κ.Δ.Α.Υ., κρίνεται γραφειοκρατική. Γενικά, οι λύσεις που θα πρέπει να υιοθετηθούν πρέπει να διακρίνονται από την προώθηση διαπροσωπικών σχέσεων και προώθηση

¹⁶ Χαρακτηριστική του κλίματος που επικρατούσε είναι η περίπτωση που η διδασκαλία του μαθήματος της «Διδακτικής των Ειδικών Σχολείων» (sic) ανατέθηκε σε μόλις αποφοιτήσαντα από το Μ.Δ.Δ.Ε. δάσκαλο, χωρίς εμπειρία από σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης και χωρίς άλλες ειδικές σπουδές σε σχέση με ειδική εκπαίδευση. Ο διδάσκων αυτός μη έχοντας τι να διδάξει σχετικά με το αντικείμενο που του ανατέθηκε διδασκε “περί ενσωμάτωσης” από τις σημειώσεις άλλου διδάσκοντος που επίσης δίδασκε το χρονικό εκείνο διάστημα στο Μ.Δ.Δ.Ε. Αρκετά χρόνια μετά ο ίδιος διδάσκων επανακάμπτει στο αναβαθμισμένο (εξαιτίας ένταξής του στο Πανεπιστήμιο) Μαράσλειο Διδασκαλείο για να αναλάβει την ειδικευση (!) και την καθοδήγηση των πρακτικών ασκήσεων σε άλλο εξίσου σημαντικό μάθημα με προσόν την αποσπασματική παρακολούθηση της διδασκαλίας των υπηρετούντων στα ειδικά σχολεία εκπαιδευτικών!

οικολογικών λύσεων, εκείνων δηλ. που θα είναι όσο το δυνατό πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

1.1.ζ (να συμπληρωθεί) Την πρόβλεψη για απόκτηση δεξιοτήτων εργασίας σε όλο το φάσμα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, την επαγγελματική τους κατάρτιση και ...

1.2 Πρόσωπο με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες κατά την έννοια του παρόντος θεωρείται κάθε βρέφος, νήπιο, παιδί, έφηβος και σε ορισμένες περιπτώσεις κάθε ενήλικος που **με ή χωρίς** λογικές διευθετήσεις στη νομοθεσία, την πολιτική και τις πρακτικές που υιοθετούνται ως προς την άρση των εμποδίων στην προσβασιμότητα στα κτίρια, τις επικοινωνίες, τα δημόσια μέσα μεταφοράς, την εκπαίδευση ή την εξασφάλιση προαιρετικών βοηθημάτων και υπηρεσιών, είναι σε θέση να συμμετέχει σε προγράμματα και δραστηριότητες που εξασφαλίζονται από την Πολιτεία και βοηθούν:

(α) την **ισότιμη** συμμετοχή του στο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι,

(β) την **αλληλοαποδοχή** γενικού πληθυσμού και ειδικών ομάδων μειονοτήτων και αυτών μεταξύ τους και

(γ) την ολοκλήρωση της προσωπικότητά τους.

Παρατήρηση: Το θέμα του ορισμού των προσώπων με ειδικές ανάγκες είναι ένα θέμα ιδιαίτερα λεπτό και εξειδικευμένο. Θα ήταν φρόνιμο, μιας και το θέμα αυτό δεν έχει λυθεί οριστικά, να ξεκινήσει ένας ξεχωριστός διάλογος με στόχο τη διατύπωση ενός ορισμού μη διαχωριστικού, που να επιτρέπει παράλληλα την ουσιαστική και **ισότιμη** υποστήριξη των προσώπων με ειδικές ανάγκες από την Πολιτεία.

Άρθρο 2: Μορφή και διάρθρωση

2. 1 (να γίνει) ...σε δημόσια σχολεία και **Σχολικές Μονάδες Ειδικής Εκπαίδευσης** (Σ.Μ.Ε.Εκ.)

2. 2 Η εκπαίδευση των προσώπων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται σε όλες τις μορφές των σχολικών μονάδων (γενικές, τεχνικές, επαγγελματικές) και σε σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης (Σ.Μ.Ε.Εκ.) στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σχολική εκπαίδευση.

Οι σχολικές μονάδες που φοιτούν οι σπουδαστές κατά περίπτωση μπορεί να είναι:

(α) Η σχολική τάξη των σχολικών μονάδων με κατάλληλη υποστηρικτική τεχνολογία, υλικά και στήριξη από τον εκπαιδευτικό της τάξης μετά από ειδική και εξειδικευμένη σεμιναριακή εκπαίδευση.

(β) Η σχολική τάξη με υποστήριξη από ειδικό παιδαγωγό, ο οποίος έχει το ρόλο του ειδικού συμβούλου και του διαχειριστή των ειδικών αναγκών του σπουδαστή/-στριας.

(γ) Η σχολική τάξη με υποστήριξη από ειδικό παιδαγωγό ο οποίος συνεργάζεται με τον εκπαιδευτικό της τάξης.

(δ) Συνεργαζόμενες σχολικές τάξεις που επικοινωνούν. Στη μία διδάσκει ο ειδικός παιδαγωγός ενώ στην άλλη ο εκπαιδευτικός του γενικού σχολείου.

(ε) Ειδικές σχολικές τάξεις με εξειδικευμένο εξοπλισμό υποστηρικτικής τεχνολογίας (ηλεκτρονική τάξη) ή άλλο τεχνολογικό εξοπλισμό και εξειδικευμένη μεθοδολογία παρέμβασης από τον ειδικό παιδαγωγό και την υποστήριξη επί της ουσίας από άλλους ειδικούς.

(στ) Συστεγαζόμενες σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό.

(ζ) Αυτοτελείς ΣΜΕΕκ με νομοθετημένα μέτρα και διαδικασίες διασύνδεσης με την πλησιέστερη σχολική μονάδα γενικού, τεχνικού, επαγγελματικού σχολείου και της κοινωνίας.

(η) Μικρές ευέλικτες ομάδες συνεργαζομένων ειδικών που θα αντιμετωπίζουν συνεργατικά, διεπιστημονικά και κατά περίπτωση την πληροφόρηση, ψυχολογική στήριξη, εκπαίδευση και συμβουλευτική προσώπων που βρίσκονται σε:

(i) θεραπευτήρια, νοσοκομεία και κλινικές για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα·

(ii) σε ιδρύματα χρονίως πασχόντων και σωφρονιστικά καταστήματα·

(iii) σε οικοτροφεία ή άλλους απομονωμένους κοινωνικά χώρους·

(iv) σε σπίτια για περιπτώσεις βρεφών και νηπίων που έχουν ανάγκη πρώιμης εξειδικευμένης υποστήριξης από ειδικούς (κωφά, πολυανάπηρα), αλλά και σε κάθε περίπτωση που τεκμηριώνεται με επάρκεια η ανάγκη για διαφοροποιημένη υποστήριξη και παρέμβαση·

(v) Οι σχολικές μονάδες που δικαιολογούν ειδικά προγράμματα **μπορεί** να είναι αντίστοιχες με εκείνες που η γενική, τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση προβλέπει (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, λύκεια, τεχνικές/επαγγελματικές σχολές κ.τ.ό.)

(θ) Δίκτυα ειδικών που θα μπορούν on line να παρέχουν:

(i) πληροφορίες, κατευθύνσεις, ακόμα και μαθήματα σε γονείς νηπίων/παιδιών/εφήβων που έχουν την ανάγκη τους.

(ii) μαθήματα σε αποκλεισμένα άτομα που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές και συμπληρωματική υποστήριξη ή/και μαθήματα, σε συνεργασία με την ομάδα της περίπτωσης “ή” για πρόσωπα που βρίσκονται σε αντίστοιχους χώρους, όπως προβλέπονται από την περίπτωση αυτή.

Αιτιολόγηση: Η κατηγοριοποίηση αναιρεί την ίδια την προσπάθεια ένταξης/ ενσωμάτωσης/ισότιμης συνεκπαίδευσης. Το σύστημα θα πρέπει να είναι ανοιχτό σε μετακινήσεις από τη νοητή πλήρη ενσωμάτωση (σχολική τάξη του κοινού σχολείου) στο νοητό πλήρη διαχωρισμό (απομονωμένο δωμάτιο “τοποθέτησης” των πολυαναπήρων και των προσώπων με σοβαρές δυσκολίες στη μάθηση). Αυτά που θα πρέπει να μελετηθούν -ερευνητικά κυρίως για την περίπτωση της χώρας μας, επειδή η επιστήμη της ειδικής εκπαίδευσης έχει ήδη διατυπώσει κατευθύνσεις- είναι: (α) οι μηχανισμοί που θα εγγυηθούν μια αξιολόγηση χωρίς προκαταλήψεις φυλής, χρώματος και φύλου, που θα επιτρέπουν τη μετακίνηση του προσώπου μέσα στο σύστημα σύμφωνα με τις ανάγκες του και (β) τα εργαλεία (ψυχομετρικά, παιδαγωγικά τεστ κλπ.) και τη μεθοδολογία που θα εγγυηθούν ότι το σύστημα ειδικής αγωγής δεν θα γίνει ένας νοητός χώρος “απόθεσης”, αλλά ούτε και μια περιοχή που δεν θα είναι σε θέση να προσφέρει ποιοτική αντισταθμιστική υποστήριξη δηλ. **ισότιμη** συνεκπαίδευση (inclusive education).

2.5 Η διάταξη αυτή θα πρέπει να τροποποιηθεί και να εξειδικευθεί, ώστε να προβλέπει **επιστημονικούς** μηχανισμούς προστασίας των προσώπων που δεν θα θίγονται από “πεφωτισμένες” πλειοψηφίες “συνδικαλιστικού” τύπου. Εν πάσει περιπτώσει θα πρέπει να προβλέπονται δευτεροβάθμια επιστημονικά όργανα, τα οποία θα αποφασίζουν τεκμηριωμένα για τυχόν αντιεπιστημονικές αποφάσεις.

2.6 Να διαγραφεί η φράση “...**μπορεί** να εφαρμόζεται και πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης” και να γίνει “**κατά προτεραιότητα** εφαρμόζεται και πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης από εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό”.

(Συμπλήρωση): “Στο πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης προσλαμβάνονται και διδάσκουν κατά προτεραιότητα επιστήμονες με μεταπτυχιακές σπουδές στην Ειδική Εκπαίδευση ή ειδίκευση σχετική με τα προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης και δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου για πρόσωπα με ειδικές ανάγκες ή ειδικοί που έχουν αποδεδειγμένα σπουδές στην ειδική εκπαίδευση αλλά και εμπειρία.”

2.7 Να εξασφαλιστεί (α) η πειραματική υλοποίηση των προγραμμάτων πριν την αποστολή τους στις ΣΜΕΕΚ της επικράτειας και (β) μηχανισμός διαρκούς παρακολούθησης και διαμορφωτικής αξιολόγησης των προγραμμάτων, της υλικοτεχνικής υποδομής, των διαδικασιών και της μεθοδολογίας υλοποίησής τους.

2.8 Να δοθούν από το Νόμο εγγυήσεις, ώστε στις αποφάσεις που παίρνει η διοίκηση για θέματα προσώπων με ειδικές ανάγκες να υπάρχει τεκμηρίωση από ολιγοπρόσωπο συμβούλιο ειδικών επιστημόνων με μεταπτυχιακές σπουδές και τουλάχιστον πενταετή εμπειρία στο χώρο της ειδικής εκπαίδευσης.

2. 9 Να προβλεφθούν εγγυήσεις που θα αποτρέψουν τη δημιουργία ενός στείρου γραφειοκρατικού συστήματος παρακολούθησης με συμπτώματα “φαρισαϊκής” υποκρισίας και αυταρχισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της νοοτροπίας θεωρούμε τα ωρολόγια προγράμματα των Σ.Μ.Ε.Εκ. που υποβάλλονται και εγκρίνονται, ενώ όλοι γνωρίζουν ότι ανταποκρίνονται ελάχιστα στην πραγματικότητα που επικρατεί στις σχολικές μονάδες. Συντάσσονται, δηλαδή, υποβάλλονται, εγκρίνονται και δεν τηρούνται (!) για το απλούστατο και μοναδικό λόγο ότι δεν υπάρχει υποδομή για να τηρηθούν.

2. 10 Η Ειδική Εκπαίδευση και η διά βίου εκπαίδευση παρέχεται **δωρεάν** από το κράτος σε δημόσια σχολεία, ειδικά πολυδύναμα κέντρα και εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης προσώπων με ειδικές ανάγκες. Είναι δυνατό να παρέχεται και από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς με την προϋπόθεση να τηρούν προδιαγραφές, που θα ελέγχονται από ειδικούς των αρμοδίων υπηρεσιών της δημόσιας εκπαίδευσης, με τις κατευθύνσεις ειδικής νομοθεσίας που θα εναρμονίζονται πλήρως στο πνεύμα:

(α) των αποφάσεων: 2856/28-12-1971 και 3447/9-12-1975 των Ηνωμένων Εθνών,

(β) της διακήρυξης Sunberg για τα ανάπηρα άτομα της Unesco,

(γ) το ψήφισμα του συμβουλίου και των υπουργών παιδείας 90/С 162/02 της 31^{ης} Μαΐου 1990 και

(δ) της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως κυρώθηκε με το Νόμο 2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α.

Για την ίδρυση και λειτουργία των μονάδων της παραγράφου αυτής, συντάσσεται και υποβάλλεται κανονισμός λειτουργίας που θα πρέπει να είναι εναρμονισμένος με τις διεθνείς αποφάσεις, διακηρύξεις και συμβάσεις που προστατεύουν τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες.

Οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με εκπαίδευση παρέχονται και εποπτεύονται από το ΥΠ.Ε.Π.Θ., στο οποίο ανήκουν οι εργαζόμενοι στις μονάδες αυτές, (σε θέματα επιστημονικής τουλάχιστον εποπτείας).

2.11 Να απαγορευθεί η παροχή ειδικής εκπαίδευσης από ιδιωτικούς φορείς. Σε περίπτωση που επιτραπεί, οι προϋποθέσεις να είναι εξαιρετικά αυστηρές και ο έλεγχος να γίνεται από τις υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ με ομάδες ειδικών επιστημόνων με νομοθετημένες προδιαγραφές και διαδικασίες.

Άρθρο 3: Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης

Να γίνει Κέντρα **Αναγνώρισης**, Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης
(ΚΑΔΑΣΥ)

Παρατήρηση: Ο νέος αυτός θεσμός, κατά τη γνώμη μας θα έπρεπε, πριν νομοθετηθεί να δοκιμαστεί πιλοτικά σε μία αστική, μία ημιαστική και μία αγροτική περιοχή της χώρας (τουλάχιστον), ώστε να διαπιστώσουμε στην πράξη τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητά του. Αν νομοθετηθεί άμεσα, παρά τη διαφαινόμενη εξαιρετική χρησιμότητά του, θα δυσφημιστεί και θα γίνει μια ακόμα αντιπαραγωγική υπηρεσία του κράτους με “υπαλλήλους” και ωράριο δημόσιας υπηρεσίας.

Άρθρο 4:Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ειδικής (Αγωγής) **Εκπαίδευσης (Υ.Σ.Ε.Ε.)**

Για όλα τα πρόσωπα που συμμετέχουν στο Υ.Σ.Ε.Ε. θα πρέπει να τεκμηριωθεί ότι γνωρίζουν τα θέματα της Ειδικής Εκπαίδευσης εξίσου καλά με εκείνα της Γενικής, Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

(Συμπλήρωση) Όταν συζητείται θέμα που αφορά ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό ειδικής εκπαίδευσης, το αιρετό μέλος (αν δεν προέρχεται από την ίδια ειδικότητα) θα μπορεί να καλεί εκλεγμένο εκπρόσωπο της ειδικότητας αυτής προκειμένου να τον συμβουλευτεί.

4.3 (να συμπληρωθεί) ...αναπληρούμενος από μόνιμο πάρεδρο **Ειδικής Εκπαίδευσης** του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Άρθρο 5: Ίδρυση Τμήματος Ειδικής Αγωγής στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

5.1 Όπου αναφέρεται Ειδικής Αγωγής μετατρέπεται σε Ειδικής **Εκπαίδευσης**.

5.2 Παρατήρηση: Ο Νόμος 1566/1985 άρθρο 25 δεν έχει προβλέψει διατάξεις σχετικές με την Ειδική Εκπαίδευση, για το λόγο αυτό θα πρέπει οι σχετικές αναφορές να εξειδικευθούν.

Στα προσόντα για την πλήρωση των θέσεων του άρθρου 5 παραγρ. 1, θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται:

α. Αποδεδειγμένη γνώση του συστήματος Ειδικής Εκπαίδευσης της Ελλάδας (μέσα από έρευνα και προσωπική συμμετοχή σε προγράμματα αναβάθμισης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης).

β. Αποδεδειγμένη γνώση του συστήματος ειδικής εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών.

γ. Υπηρεσία σε σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης τουλάχιστον 5 ετών (εκτός αν ο υποψήφιος έχει αυξημένα και ιδιαίτερα επιστημονικά προσόντα, προσφορά και εμπειρία σε σύγκριση με τους άλλους αιτούντες) και εν πάσει περιπτώσει όχι λιγότερη των δύο ετών.

δ. Δημοσιευμένο επιστημονικό έργο σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά της Ελλάδας και του εξωτερικού ή εισηγήσεις σε έγκυρα παγκόσμια ή διεθνή ειδικά συνέδρια, με θεματολογία που να προσδίδει έμφαση στις καινοτομίες στην Ειδική Εκπαίδευση και την υποστηρικτική τεχνολογία και γενικότερα τον εκσυγχρονισμό της Ειδικής Εκπαίδευσης.

ε. Αποδεδειγμένη γνώση της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών, ώστε ως ειδικός να μπορεί να συμβάλλει στην εφαρμογή καινοτομιών με χρήση και της τεχνολογίας.

Σημείωση: Για να υλοποιηθούν όσα προτείνονται για το τμήμα Ειδικής (Αγωγής) **Εκπαίδευσης** του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου θα πρέπει να οργανωθεί ειδική υπηρεσία, η οποία θα πρέπει να περιγραφεί. Να προστεθεί για το λόγο αυτό και 3^η Παράγραφος που να περιγράφει το οργανόγραμμα των σχετικών υπηρεσιών. Η Ειδική Εκπαίδευση για να αποδώσει χρειάζεται, οργάνωση εξειδίκευση και ουσιαστική χρήση των νέων Τεχνολογιών.

Άρθρο 6: Αύξηση θέσεων Σχολικών Συμβούλων Ειδικής Αγωγής

Η επιστημονική καθοδήγηση των σχολικών μονάδων Ειδικής Αγωγής χρειάζεται επιστημονική αναβάθμιση, παράλληλα με την αριθμητική της αύξηση. Αυτή δεν είναι δυνατό να γίνει από πρόσωπα που **δεν** έχουν ειδικές **βασικές και μεταπτυχιακές** σπουδές στην Ειδική Εκπαίδευση, αποδεδειγμένη γνώση του συστήματος και αξιολογημένη προσφορά στη μαχόμενη Ειδική Εκπαίδευση. Οι επιστήμονες “καθοδηγητές” του ειδικού παιδαγωγού, αλλά και του άλλου προσωπικού, θα πρέπει να επιλέγονται αξιοκρατικά σε σχέση με την ουσία της εκπαιδευτικής παρέμβασης. Θεωρούμε ως αρνητική ενέργεια την

τοποθέτηση σε θέση συμβούλων ειδικής εκπαίδευσης προσώπων χωρίς επαρκή εμπειρία για το αντικείμενο της εφαρμοσμένης επιστήμης της ειδικής παιδαγωγικής. Ο Νόμος 2266/1994, ΦΕΚ 218 Α' θα πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε να μην επιτρέπεται η επιλογή συμβούλων χωρίς πενταετή τουλάχιστον εμπειρία στη μαχόμενη Ειδική Εκπαίδευση.

Το έργο των σχολικών συμβούλων Ειδικής Εκπαίδευσης είναι αναγκαίο να αξιολογείται με αντικειμενικά κριτήρια και να προταθούν βελτιώσεις της συμμετοχής τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Άρθρο 7: Σύσταση θέσεων ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού-Αύξηση υφιστάμενων θέσεων-Αναπλήρωση.

7.1 (α) Θα πρέπει να καθοριστούν προσόντα που να προσδιορίζονται από την ζητούμενη άμεση σχέση των ειδικών με τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν επιστήμονες με ανάλογα προσόντα, οι θέσεις δεν είναι απαραίτητο να πληρωθούν άμεσα με την ενεργοποίηση του Νόμου.

Η Πολιτεία θα πρέπει να αναλάβει την ευθύνη αναβάθμισης της περιοχής αυτής με την προκήρυξη μεταπτυχιακών σπουδών μέσω του Ι.Κ.Υ. και για τις νέες αυτές ειδικότητες.

7.3 Θα πρέπει να μελετηθεί με προσοχή το θέμα του κλάδου ΔΕ1. Το παράδειγμα των επιμελητών του Νόμου 1566/85 (στην ουσία νοσηλευτριών και μίας (1) βρεφονηπιοκόμου) φαίνεται δεν μας δίδαξε τίποτε!

Πρόταση: Πριν προχωρήσουμε σε θεσμοθέτηση νέων ειδικοτήτων και θέσεων για την Ειδική Εκπαίδευση, θα ήταν φρόνιμο να περιγράψουμε τις γνώσεις και τις δεξιότητες των νέων ειδικών σε σχέση με την ποιοτική λειτουργία των Σχολικών και των άλλων Μονάδων Ειδικής Εκπαίδευσης. Θα πρέπει κατά συνέπεια πριν την προκήρυξη των θέσεων να συνταχθεί καθηκοντολόγιο για τις νέες ειδικότητες.

7.2.β Η περιγραφή των πτυχίων δεν βοηθάει την αναβάθμιση της ποιότητας της Ειδικής Εκπαίδευσης. Θα πρέπει να περιγραφούν οι γνώσεις και οι δεξιότητες των νέων ειδικοτήτων και να εξασφαλιστούν μηχανισμοί που θα εγγυηθούν την πρόσληψη αυτών που πραγματικά τις κατέχουν, μέσα από αδιάβλητες και διαφανείς διαδικασίες.

7.4 Να προσδιοριστεί στο καθηκοντολόγιο των ειδικοτήτων αυτών ποια καθήκοντα και υποχρεώσεις προσδιορίζουν τη διαφορά του ειδικού **εκπαιδευτικού** προσωπικού από το **κλινικό** προσωπικό.

7.5 Να τροποποιηθεί η υπηρεσιακή σχέση του εκπαιδευτικού προσωπικού των Κ.Δ.Α.Υ. (**Κ.Α.Δ.Α.Σ.Υ.**) Η λύση της απόσπασης (που σημαίνει συνεχείς μετακινήσεις και ίσως και αδιαφανείς διαδικασίες κρίσεως και επιλογής) θα πρέπει να γίνει “επί θητεία”, η οποία θα ανανεώνεται κατόπιν κρίσεως με καθορισμένα επιστημονικά κριτήρια και με χαμηλό συντελεστή στον παράγοντα “αρχαιότητα”. Ο νέος αυτός θεσμός χρειάζεται ειδικούς με γνώση και εμπειρία και όχι “επισκέπτες”.

Παρατήρηση: Η διατύπωση του άρθρου δεν δηλώνει την ειδίκευση, τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών που αποσπώνται στα “Κ.Δ.Α.Υ.”. Με τη λογική αυτή είναι δυνατό να εξελιχθούν σε γραφειοκρατικούς μηχανισμούς.

Πρόταση: Να προβλεφθούν α) Καθηκοντολόγιο των ειδικών που υπηρετούν στα Κ.Δ.Α.Υ. (**Κ.Α.Δ.Α.Σ.Υ.**), β) διαδικασίες επιλογής σε σχέση με το προσφερόμενο εξειδικευμένο έργο, γ) διαδικασίες αξιολόγησης για την επανάκριση μετά τη λήξη της θητείας ή τη διακοπή της σχέσης εργασίας.

Γενική παρατήρηση, αντί epilόγου

Δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να διαφεύγει της προσοχής μας πως ένα Νομοσχέδιο είναι λίγο ή πολύ ένα καλοδιατυπωμένο (στην καλύτερη περίπτωση) ευχολόγιο για το “δέον γενέσθαι”, οι πρώτες σελίδες με τα περιεχόμενα ενός μεγάλου και σημαντικού βιβλίου. Στην πράξη, πρόσωπα και μηχανισμοί μπορούν να ακυρώσουν κάθε προσπάθεια για αλλαγή και αναβάθμιση μέσα από καινοτόμες επιλογές, με την άρνηση συνεργασίας, με φαινόμενα ευνοιοκρατίας και ανισότιμης μεταχείρισης και άλλα φαινόμενα που ενδημούν στο δημόσιο τομέα. Το περιεχόμενο του ‘βιβλίου’ μπορεί και να μην γραφεί ποτέ! Ο Νόμος 1566/85 ήταν μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα περίπτωση και για την Ειδική Εκπαίδευση. Στην πράξη έμεινε ανολοκλήρωτος και άφησε ζωτικό χώρο σε πρόσωπα και μηχανισμούς να αυθαιρετούν, να μην επιτρέπουν στον καλόπιστο και επαρκή λειτουργό της ειδικής εκπαίδευσης να προωθήσει -χωρίς δυσανάλογο προσωπικό κόστος- ακόμα και αυτονόητα θέματα που αφορούν την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών. Η ποιότητα στην Ειδική Εκπαίδευση χρειάζεται γνώση, χρόνο αλλά και υλικοτεχνική υποδομή και χρηματοοικονομικά μέσα, για τα οποία ποτέ δεν έγινε ουσιαστική συζήτηση, ώστε να εξειδικευτούν μέσα από Προεδρικά Διατάγματα εφαρμογής του Νόμου. Τα αποτελέσματα είναι γνωστά και όλοι όσοι λειτουργούμε στο χώρο τα γνωρίζουμε από την καθημερινή απογοήτευση που βιώνουμε από ένα

σύστημα γραφειοκρατικό χωρίς ελπίδα να γίνει ουσιαστικό και αποτελεσματικό. Ελπίζουμε στη νέα αυτή προσπάθεια να προβλεφθούν **τα κονδύλια** και οι **μηχανισμοί** που θα αναβαθμίσουν ουσιαστικά την Ειδική Εκπαίδευση της χώρας. Διαφορετικά δεν υπάρχει κανείς λόγος να μοιράσουμε στους γονείς, στα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τους λειτουργούς που έχουν αφιερωθεί στο δύσκολο και απαιτητικό έργο της εκπαίδευσης των προσώπων αυτών “γραμμάτια”, που δεν θα μπορέσουν ποτέ να εξαργυρωθούν από ένα γραφειοκρατικό και αδιάφορο για τον ανθρώπινο πόνο σύστημα.

Με τιμή

Αριστείδης Χαρούπιας PhD

Αδυναμίες της ελληνικής ειδικής εκπαίδευσης που δεν προβλέπεται να αντιμετωπιστούν μέσα από το νέο σχέδιο νόμου και προτάσεις αντιμετώπισής τους

1. Έλλειψη αυτοαξιολόγησης των φυσικών προσώπων και των μηχανισμών που παρέχουν Ειδική Εκπαίδευση και αρχικής/συνεχιζόμενης/τελικής αξιολόγησης του συστήματος συνολικά.

Τα πρόσωπα, η μεθοδολογία και οι πρακτικές έχουν δυσφημίσει στο παρελθόν την έννοια της αξιολόγησης του συστήματος (επιθεωρητές, αναξιόπιστα και μη αντικειμενικά συστήματα αξιολόγησης, απαίτηση αξιολόγησης του εκπαιδευτικού σε ένα σύστημα που δεν έχει εξασφαλίσει το ελάχιστο της υποστήριξης κ.τ.ό.) Η αξιολόγηση ωστόσο, όσο κι αν καθénας, για λόγους ποικίλους και κάθε φορά διαφορετικούς, την αποφεύγει με κάθε δικαιολογία, έχει γίνει ιδιαίτερα αναγκαία¹⁷. Οι σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης σπανίως αυτοαξιολογούν τις προσπάθειές τους, ούτε και προβλέπεται χρηματοδότηση από την Πολιτεία για να γίνουν παρόμοιες ενέργειες. Το ΥΠΕΠΘ, δεν συζητά ούτε και σ' αυτό το Σχέδιο Νόμου για το επιθυμητό της αξιολόγησης για τα σχολεία, για λόγους που οι αρμόδιοι γνωρίζουν και δεν έχουν ανακοινώσει, αλλά και εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει το νομοθετικό και λειτουργικό πλαίσιο (πρόγραμμα, συνθήκες και συνέπειες) που να επιτρέπει στο σύστημα ειδικής εκπαίδευσης να αναπτυχθεί ορθολογικά και σύμφωνα με τις ανάγκες της κοινωνίας. Το κυριότερο, το ΥΠΕΠΘ δεν είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει την αρχική, συνεχιζόμενη και τελική αξιολόγηση των επιμέρους έργων (π.χ. την έρευνα για το πλαίσιο προγράμματος ειδικής εκπαίδευσης, τις απαραίτητες κατευθύνσεις εφαρμογής του και τα υποστηρικτικά μέσα και εργαλεία που θεωρούνται απαραίτητα για μια αξιοπρεπή εφαρμογή του) και του συστήματος συνολικά. Το ίδιο το ΥΠΕΠΘ δεν εκτιμά ούτε χρησιμοποιεί στις ενέργειές του την αξιολόγηση. Χαρακτηριστική ενέργεια μιας νοοτροπίας αυτού του προσανατολισμού, που φανερώνει και τις επιλογές που έχουν γίνει απέναντι στο σημαντικό αυτό ζήτημα, θεωρούμε την αλλαγή της προσέγγισης στην Ειδική Εκπαίδευση, με τροποποιήσεις και υιοθέτηση νέων θεσμών, χωρίς ποτέ να έχει αξιολογηθεί η υπάρχουσα κατάσταση! Οι προτεινόμενες αλλαγές, αντί να προέρχονται από συμπεράσματα ερευνών, δεν είναι παρά εγκεφαλικά δημιουργήματα προσώπων που εκμεταλλεύονται την ουσιαστική άγνοια των πολιτικών που κυβερνούν για εξειδικευμένα θέματα, όπως αυτό της ειδικής εκπαίδευσης σε συνδυασμό με την ουσιαστική και έντονη επιθυμία τους να προσφέρουν με ένα ακόμη νομοσχέδιο λύσεις στο πολύπαθο αυτό χώρο.

Οι προσεγγίσεις που προτείνονται μάς οδηγούν να συμπεράνουμε ότι τα λίγα διαθέσιμα ερευνητικά στοιχεία δεν έχουν επαρκώς κατανοηθεί ή είναι χωρίς αξία, μιας και έχουν προκύψει τυχαία και από έρευνες προκαταρκτικές ή αποσπασματικές που δεν προχωρούν στην ουσία της ειδικής εκπαίδευσης. Αλήθεια! Ποιος σοβαρός και συνεπής επιστήμονας δεν θα αισθανθεί ανησυχία όταν θα πρέπει να δεχτεί κρίσεις για τα προγράμματά του, τις αποφάσεις του ή για την αποτελεσματικότητα του έργου του με διαδικασίες και μεθοδολογίες που μπορεί να έχουν το χαρακτήρα του τυχαίου;

Είναι άραγε τυχαίο το γεγονός πως στο συγκεκριμένο Σχέδιο Νόμου δεν γίνεται πουθενά λόγος για αξιολόγηση του συστήματος συνολικά, αλλά και της ποιότητας του προσφερόμενου έργου;

Πρόταση: Πριν από την ψήφιση του Σχεδίου Νόμου να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν έργα άμεσης αξιολόγησης του υπάρχοντος συστήματος ειδικής εκπαίδευσης.¹⁸ Αν οι αρμόδιοι πιστεύουν ότι στην ελληνική Ειδική Εκπαίδευση **δεν** υπάρχουν έστω και “νησίδες” επάρκειας (σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο ακόμα και για το εξωτερικό), αν πιστεύουν ότι **δεν** υπάρχουν στο σύστημά μας ειδικοί με γνώση και εμπειρία που μπορούν να προτείνουν βιώσιμες λύσεις, τότε για ποιο λόγο προτείνουν ένα Νέο Νομοσχέδιο! Ποιος ή ποιοι θα κληθούν να το υλοποιήσουν στη συνέχεια, οι ανεπαρκείς;! Οι νόμοι και τα διατάγματα έχουν ανάγκη από πρόσωπα για να υλοποιηθούν. Αν δεν υπάρχουν τα πρόσωπα που θα τους υλοποιήσουν ποιος ο λόγος και να προτείνεται η ψήφισή τους;

¹⁷Παρά το γεγονός ότι η αξιολόγηση (ως αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής παρέμβασης) υποστηρίζεται θεωρητικά από όλους σχεδόν τους θεωρητικούς και γίνεται παραδεκτή στις κατ' ιδίαν συζητήσεις από τους περισσότερους εκπαιδευτικούς, εντούτοις δεν υπάρχει ούτε μια περίπτωση δημοσίου εκπαιδευτικού ιδρύματος που να διαθέτει ειδικό επιτελείο ειδικών για να ασχοληθεί με το δύσκολο και απαιτητικό αυτό έργο.

¹⁸Τις θέσεις για μια άμεση και αντιπροσωπευτική αξιολόγηση των σχολικών μονάδων ειδικής εκπαίδευσης μπορούμε να αναλύσουμε στους αρμόδιους αν και εφόσον ενδιαφερθούν!

(Α) Σχολιασμοί στις συνοδευτικές προτάσεις¹⁹

(Σημ. Οι αριθμοί αναφέρονται στη σχετική αρίθμηση του εγγράφου της επιτροπής).

(2) Ποιος θέτει σε αμφισβήτηση το Κράτος Πρόνοιας;

Ποιος έθεσε την Ειδική Εκπαίδευση στο τέλμα και στο περιθώριο; Οι συντάκτες του νομοσχεδίου θα έπρεπε να δώσουν -ύστερα από σχετική επιστημονική έρευνα- την απάντηση στο ερώτημα και στη συνέχεια να προτείνουν τη θεραπεία του.

(4) Ζητείται περιορισμός ενός θεσμού που έχει στηριχτεί σε μια προσπάθεια να αναπτυχθεί και να προσφέρει όλα όσα ο νομοθέτης προέβλεψε και που η επιστημονική έρευνα έχει αποδείξει ότι έχει αποτύχει και γιατί; Από όσο ξέρουμε δεν υπάρχει παρόμοια επιστημονική εργασία, αλλά και οι συντάκτες δεν θα μπορούσαν να γνωρίζουν από προσωπική πείρα όλα όσα του καταμαρτυρούν. Περιορίζεται κάτι που έχει αναπτυχθεί με βάση επιστημονικές προδιαγραφές και η Ειδική Εκπαίδευση δεν είχε ποτέ αποκτήσει επιστημονικές προδιαγραφές λειτουργίας στη χώρα μας, όταν τις αποκτήσει και δεν είναι σε θέση να τις υλοποιήσει, τότε ας σπεύσουμε να την καταργήσουμε.

Η ενσωμάτωση, μια άλλη πολυδιαφημισμένη και ουδέποτε εφαρμοσθείσα με σύστημα ενέργεια, αποτελεί αναγκαστική συνθήκη για τα περισσότερα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη χώρα μας. Μια ενσωμάτωση όμως του τύπου αυτού αποτελεί, στην ουσία, **ακράιο διαχωρισμό**.

(9) Έγινε κάποια έρευνα αν υπάρχουν όλοι αυτοί οι ειδικοί που θα στελεχώσουν τα κέντρα αυτά; Τι λέει η εμπειρία από την πρόσφατη ένταξη της μετεκπαίδευσης των δασκάλων της ειδικής αγωγής του Μαράσλειου Διδασκαλείου, στο Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών; Θα μπορέσουν οι εκπαιδευτικοί αυτοί να ανταποκριθούν, με την επιστημονική ειδίκευση που τους παρέχεται, στις ευθύνες που προδιαγράφει η ανάλυση του έργου, η οποία πρέπει να παρέχεται στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Εκπαίδευσης από το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό.²⁰

(11) Πού βρίσκεται η ορθολογικοποίηση; Στη σημαντική μείωση ενός ασήμαντου επιδόματος και στη χορήγησή του και σε όσους δεν έχουν καμιά επαφή με νήπια, παιδιά και εφήβους;

Η Ειδική Εκπαίδευση θεωρείται σε όλα τα μήκη και πλάτη του πολιτισμένου κόσμου ως ιδιαίτερα απαιτητική υπόθεση. Θα προσελκύσουμε ποτέ τους άριστα εξειδικευμένους και επαρκείς ειδικούς με μισθούς της τάξεως των εκατόν πενήντα και εκατόν ογδόντα χιλιάδων δραχμών! Αντί να προσπαθούμε να διατηρήσουμε τον παράδεισο της “ανεπάρκειας” προσφέροντας επιδόματα ειδικών συνθηκών, καλό θα ήταν να εξασφαλίσουμε αντικίνητρα στους ανεπαρκείς και ανεύθυνους και κίνητρα ηθικά και οικονομικά για όσους αγωνίζονται να προσφέρουν άριστες υπηρεσίες προς τα πρόσωπα με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες και τις οικογένειές τους.

Κίνητρα θεωρούμε:

(α) Την αξιοκρατική είσοδο των εργαζομένων στη γνωστική περιοχή της εκπαίδευσης των προσώπων με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες μετά από εξειδικευμένες σπουδές, δοκιμαστική θητεία στο χώρο και συνεχιζόμενη ενημέρωση και μετεκπαίδευσή τους με ευθύνη της Πολιτείας.

Για την αξία των λειτουργιών της ειδικής εκπαίδευσης δεν μπορεί να γνωματεύουν πρόσωπα που δεν έχουν:

(i) ειδικές σπουδές,

(ii) αξιόλογο ερευνητικό έργο και το κυριότερο

(iii) πολύχρονη προσφορά στη μαχόμενη Ειδική Εκπαίδευση.

Μηχανισμοί κατασκευής “ειδικών” με αδιαφανείς διαδικασίες και με απαράδεκτα και αναξιοκρατικά νομοθετήματα βοηθούν τους εγκάθετους, αλλά αποτελούν την “ταφόπετρα” της ειδικής εκπαίδευσης της χώρας μας.

(13) Την αξιοκρατία, συνήθως, επικαλούνται όσοι αγωνίζονται να την εξοβελίσουν από τις διαδικασίες κρίσεως! Όσο για τις διαφανείς διαδικασίες δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία, όταν οι “κανόνες του παιχνιδιού” υποκρύπτουν “φωτογραφικές” ρυθμίσεις.

(14) Για να εκσυγχρονισθεί το σύστημα της ειδικής εκπαίδευσης και να εισαχθούν καινοτομίες, θα πρέπει να προσδιοριστούν και να περιγραφούν με σαφήνεια οι μηχανισμοί που θα εγγυώνται την επιτυχία

¹⁹ Σημ. Οι αριθμοί αναφέρονται στη σχετική αρίθμηση του εγγράφου της επιτροπής.

²⁰ Συνημμένα υποβάλλεται ενδεικτικό πρόγραμμα μαθημάτων του τμήματος ειδικής αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών και το ανάλογο του παρελθόντος καθεστώτος.

και οι οποίοι θα προσβλέπουν θεσμούς οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να λειτουργήσουν άμεσα, αλλά όταν λειτουργήσουν θα πρέπει να αποτελούν εγγύηση προόδου και ποιοτικής αναβάθμισης των παρεχομένων υπηρεσιών. Η πραγματικά γιγαντιαία προσπάθεια που χρειάζεται για την εισαγωγή των **υποστηρικτικών** τεχνολογιών και την αναβάθμιση της περιοχής δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς **πόρους** και χωρίς ισότιμη **διεπιστημονική/συνεπιστημονική** συνεργασία. Δεν μπορεί, επίσης, να πραγματοποιηθεί χωρίς συμμετοχή όλων όσων με προσωπικές θυσίες διατηρούν την ελπίδα για αναβάθμιση του χώρου.

(Β) Πρόταση για προσθήκες/τροποποιήσεις στο Νόμο 1566/85.

Άρθρο 32

1. Ο όρος "**ειδική αγωγή**" να τροποποιηθεί σε "**Ειδική Εκπαίδευση**". Με την "αυθαίρετη" ερμηνεία του όρου έχουν νομιμοποιηθεί και νομιμοποιούνται πρόσωπα και καταστάσεις που δεν προσφέρουν στο χώρο της ειδικής εκπαίδευσης και σε ορισμένες περιπτώσεις την ζημιώνουν.

4. Η Ειδική Εκπαίδευση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της γενικής και παρέχεται με:

α. αυτοτελή σχολεία ειδικής εκπαίδευσης, που συστεγάζονται στο ίδιο κτιριακό συγκρότημα ή/και έχουν κοινό αύλειο χώρο και κοινούς χώρους πολιτιστικών και άλλων εκδηλώσεων.

β. ειδικά προγράμματα που οργανώνονται με βάση τις δυνατότητες και τις διαφορές των προσώπων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Τα προγράμματα μπορούν να παρέχονται στο σπίτι ή και σε ειδικούς χώρους, όταν αυτό είναι απαραίτητο. Αρμόδιος προς τούτο είναι:

(α) ο ειδικός παιδαγωγός με ειδικευση (π.χ. ειδικός γλωσσικής εκπαίδευσης, μαθηματικής παιδείας κλπ), ή ο ειδικός παιδαγωγός)

(β) άλλος ειδικός (π.χ. λογοπεδικός, σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού, παιδαγωγός/σύμβουλος ανάγνωσης/γραφής, παιδαγωγός/σύμβουλος μαθηματικών κ.τ.ό.)

Ο προσδιορισμός και η πιστοποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων κάθε ειδικού (οι βασικές σπουδές, το είδος και η ποιότητα των μεταπτυχιακών σπουδών, η απαιτούμενη εμπειρία και ο τρόπος ενημέρωσης, διά βίου εκπαίδευσης κλπ.) προσδιορίζεται με σχετικό νομοθέτημα.

Με ειδικό νομοθέτημα καθορίζεται το περιεχόμενο των μαθημάτων που σχετίζονται με την Ειδική Εκπαίδευση στο συνεχές των δυσκολιών στην μάθηση του γενικού σχολείου, το οποίο θα πρέπει να έχουν παρακολουθήσει οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να διοριστούν στη δημόσια εκπαίδευση.²¹

Άρθρο 35

Προσωπικό

Να συμπληρωθεί:

Πριν δοθεί ως οργανική μια θέση προσωπικού ειδικής εκπαίδευσης, προηγείται ετήσια δοκιμαστική θητεία.

Στο προσωπικό ειδικής εκπαίδευσης που επιλεγεί να υπηρετήσει σε σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης παρέχεται επιμόρφωση που σχετίζεται με το επίπεδο των γνώσεων και δεξιοτήτων που ήδη κατέχουν από τις προκαταρκτικές και μεταπτυχιακές σπουδές τους σε αντιστοιχία με τις γνώσεις και δεξιότητες που έχουν περιγραφεί από νομοθετικό διάταγμα ως απαραίτητες για το λειτούργημα του ειδικού παιδαγωγού. Σε περίπτωση που ο υποψήφιος δεν ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές που η Πολιτεία θέτει και δεν υπάρχει δυνατότητα εύρεσης κατάλληλου ειδικού, η θέση δίδεται στον περισσότερο κατάλληλο *προσωρινά* και επαναπροκηρύσσεται το επόμενο σχολικό έτος.

Η Πολιτεία έχει υποχρέωση να μεριμνά, ώστε να λειτουργούν επαρκή προγράμματα μετεκπαίδευσης και ειδίκευσης ειδικών παιδαγωγών, καθώς και να προκηρύσσονται κατά προτεραιότητα

²¹ Είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο για τα πανεπιστημιακά ιδρύματα το απαραβίαστο δικαίωμα της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Με βάση το δικαίωμα αυτό, μπορεί να ιεραρχούν τις επιλογές τους ως προς τις γνώσεις και δεξιότητες που επιλέγουν να προσφέρουν στους φοιτητές τους. Η Πολιτεία δεν μπορεί να επιβάλλει στα πανεπιστημιακά ιδρύματα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα με αξιολογημένη τη διασύνδεσή τους με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της "μαχόμενης" ειδικής εκπαίδευσης. Η Πολιτεία μπορεί, ωστόσο, και πρέπει να διαφυλάξει τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των πολιτών της.

θέσεις ειδίκευσης που δεν είναι διαθέσιμες στην ελληνική Ειδική Εκπαίδευση μέσω των κρατικών προγραμμάτων υποτροφιών του Ι.Κ.Υ.

Οι έχοντες μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης από μεταπτυχιακά προγράμματα πανεπιστημίων (με υποτροφία του Ι.Κ.Υ.), είναι δυνατό να διοριστούν ως προσωρινοί αναπληρωτές **αποκλειστικά** σε σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης εκτός των περιοχών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, σε περίπτωση που οι θέσεις αυτές δεν είναι δυνατό να πληρωθούν με ειδικούς παιδαγωγούς που ήδη υπηρετούν στη δημόσια εκπαίδευση και έχουν ειδίκευση στην παιδαγωγική και διδασκαλία των προσώπων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Στις θέσεις του ειδικού προσωπικού διορίζονται επιστήμονες με **ειδίκευση** στα θέματα της επιστήμης τους, σε σχέση με τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες, κατά προτεραιότητα. Σε περίπτωση που σε θέση ειδικού προσωπικού διοριστεί επιστήμονας χωρίς εξειδίκευση σε σχέση με τα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες, η θέση του είναι προσωρινή. Αν μετά το διορισμό του δεν αποκτήσει με δική του ευθύνη τα ανάλογα προσόντα, μπορεί να μετατίθεται σε σχολική μονάδα γενικής αγωγής της περιφέρειας που υπηρετεί, όταν ζητηθεί η θέση του από επιστήμονα αντίστοιχης ειδικότητας με ειδίκευση σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης.

2. Το διοικητικό προσωπικό (γραμματειακής, τεχνικής υποστήριξης κλπ.) αποτελείται κατά προτίμηση από πρόσωπα με ειδικές ανάγκες με αντίστοιχα προσόντα. Στην πρώτη εφαρμογή του νόμου αυτού είναι δυνατό να προσληφθούν πρόσωπα με ειδικές ανάγκες με ηλικία διαφορετική από την ισχύουσα για το επιστημονικό και λοιπό προσωπικό του δημοσίου. Οι θέσεις αυτές ορίζονται ως προσωποπαγείς και καταργούνται με τη συνταξιοδότηση των προσώπων αυτών.

8. Στα ειδικά προσόντα του ειδικού προσωπικού να συμπεριληφθεί και πιστοποιημένη από δημόσιο πανεπιστημιακό ίδρυμα ενημέρωση/μετεκπαίδευση ή ειδίκευση σε θέματα εκπαίδευσης προσώπων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες διάρκειας τουλάχιστον 700 ωρών θεωρητικής και 300 ωρών πρακτικής. Σε περίπτωση που δεν παρουσιαστούν ειδικοί με τα προσόντα αυτά δημιουργείται ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης πριν από την πρόσληψη του προσωπικού με αντίστοιχες ώρες επιμόρφωσης και ανάλογο πρόγραμμα. Το περιεχόμενο και η διάρκεια του προγράμματος που δεν είναι δυνατό να είναι συντομότερο των 800 ωρών και οι λεπτομέρειές του προσδιορίζονται με Υπουργική Απόφαση.

14. Να προσδιοριστούν σαφώς τα γνωστικά αντικείμενα (γνώσεις) και οι δεξιότητες τις οποίες θα πρέπει να κατέχει αποδεδειγμένα κάθε επαγγελματίας που επιθυμεί να εργαστεί στο χώρο.

Να προσδιοριστούν σαφώς:

(α) οι μεταπτυχιακές σπουδές στην Ειδική Εκπαίδευση και τις άλλες επιστημονικές ειδικότητες·

(β) η εμπειρία σε μονάδες ειδικής εκπαίδευσης μαθητών/-τριων σε σχολική μονάδα ειδικής εκπαίδευσης²² να θεωρείται επαρκής όταν είναι άνω των τριών ετών·

(γ) το τι σημαίνει “αναγνωρισμένο έργο” να προσδιοριστεί επαρκώς.

15. Να καθοριστούν σαφώς οι προαπαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες, τόσο για το εκπαιδευτικό προσωπικό της δημόσιας εκπαίδευσης όσο και για τις άλλες ειδικότητες που υποστηρίζουν τη γενική εκπαίδευση (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού κλπ.)

²² Είναι παλιό το σύμπτωμα των σκόπιμων(;) ασαφειών στους νόμους. Η αιτιολόγηση του φαινομένου (για να μην αποδεχτούμε την εξήγηση των “σκοτεινών παρακέντρων εξουσίας” που σαμποτάρουν κάθε προσπάθεια αποφυγής του τέλματος στο οποίο έχει περιπέσει η δημόσια ειδική εκπαίδευση την τελευταία εικοσαετία) μπορεί να βρίσκεται στην ανεπάρκεια των επιτροπών και των συμβούλων των πολιτικών προϊσταμένων, στην προσπάθεια των αρμοδίων να μειώσουν το κόστος που θα απαιτούσε ο δημόσιος προϋπολογισμός από την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων, στην αίσθηση ότι μεταβιβάζοντας αρμοδιότητες σε άλλα πρόσωπα και θεσμούς “χάνουν” τον έλεγχο της κατάστασης, στο επιχείρημα της έλλειψης ειδικών παιδαγωγών εξαιτίας της αντίστοιχης ανυπαρξίας εξειδικευμένης πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, της αδυναμίας της πανεπιστημιακής κοινότητας να επιμορφώσει/μετεκπαιδεύσει/επιμορφώσει ή ειδικεύσει τους εκπαιδευτικούς του γενικού σχολείου και τους ειδικούς παιδαγωγούς, ώστε να είναι σε θέση να συμμετέχουν στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών ειδικής εκπαίδευσης κ.τ.ό. Οι λόγοι αυτοί μπορεί να ισχύουν κατά περίπτωση, συνδυαστικά αλλά και συνολικά. Μια έρευνα του τύπου “μελέτη περίπτωσης- case study” για τα θέματα αυτά θα μπορούσε να αποκαλύψει τις πραγματικές διαστάσεις της συμμετοχής τους στην απαξίωση της ειδικής εκπαίδευσης της χώρας μας. Αν δεν προσεγγίσουμε την ειδική εκπαίδευση συνολικά και ως αναπόσπαστο μέρος του σώματος της γενικής εκπαίδευσης, θα παραμείνουμε στη διακριτική ευχέρεια προσώπων που προέρχονται από ένα μηχανισμό παραγωγής ‘ειδικών’ με στόχο τον έλεγχο της διαδικασίας της παιδείας, οι οποίοι οχυρώνονται πίσω από την ασάφεια των νομικών διατάξεων, ως προς τα προσόντα που απαιτούνται για τη στελέχωση θέσεων-κλειδιών και χρησιμοποιούν πτυχία, βεβαιώσεις παρακολούθησης σεμιναρίων, δημοσιεύσεις λογοτεχνικών έργων και άλλες μεθοδεύσεις, χωρίς ποτέ να έχουν “εκτεθεί” προσωπικά στην ευθύνη εκπαίδευσης προσώπων με ειδικές ανάγκες, χωρίς να συμμετάσχουν σε ουσιαστικά ερευνητικά έργα, σε περιοχές προτεραιότητας της ελληνικής ειδικής εκπαίδευσης, όπως η έρευνα για το αναλυτικό πρόγραμμα, τα προγράμματα διασύνδεσης γενικής και ειδικής εκπαίδευσης κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΕ'

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ

Να νομοθετηθεί η συμμετοχή των γονέων στις επιτροπές προγραμμάτων της δημόσιας εκπαίδευσης και στα προγράμματα των παραγωγικών σχολών, ώστε να εγγυώνται την αποτελεσματικότητα των ειδικών.

ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Οι θέσεις σχολικών συμβούλων ειδικής αγωγής να νομοθετηθούν ως αναλογία προς τους εν ενεργεία ειδικούς παιδαγωγούς που υπηρετούν και τις αποστάσεις από την έδρα του σχολικού συμβούλου (έναν για κάθε ευρεία διοικητική περιφέρεια).

Τα προσόντα των συμβούλων που θα παραμείνουν θα πρέπει να είναι αυξημένα και θα πρέπει απαραίτητως να προβλέπεται σ' αυτά πενταετής εκπαιδευτική εμπειρία σε σχολικές μονάδες και ερευνητικό έργο σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης. Η προϋπηρεσία σε θέση συμβούλου δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ειδική εκπαιδευτική εμπειρία, όπως δεν μπορεί να θεωρηθεί προσόν η παραμονή σε διοικητική θέση ως προσόν για την επιστημονική καθοδήγηση, στη συνέχεια, των ειδικών παιδαγωγών.

Τα κονδύλια που υπάρχουν ή προγραμματίζεται (από το σχέδιο νόμου) να εξασφαλιστούν για αύξηση θέσεων, καλό θα ήταν να δοθούν για να οργανωθεί μια εξειδικευμένη πιλοτική παρέμβαση για τη δημιουργία πειραματικών σχολείων στηριγμένων στις νέες τεχνολογίες, αρχικά στην Αθήνα και στη συνέχεια σε κάθε έδρα Πανεπιστημίου, το οποίο διαθέτει πλήρη τομέα ειδικής εκπαίδευσης.

Θα πρέπει ακόμη να αναπτυχθούν μεταπτυχιακά προγράμματα ειδίκευσης σε νέες ειδικότητες που έχουν ως βάση την επιστήμη της ειδικής εκπαιδευτικής παρέμβασης για την υποστήριξη των προσώπων με δυσκολίες στη μάθηση, ως νέος κλάδος.

2. Η ηλικία για την είσοδο των επαγγελματιών να είναι η αυτή όπως και των άλλων δημοσίων υπαλλήλων (ειδικά για την πρώτη εφαρμογή του νόμου, μπορούν να λυθούν ορισμένα προσωπικά προβλήματα ίσως και με "φωτογραφικές" μεταβατικές διατάξεις. Η ειλικρίνεια σχετικά με τις προβλεπόμενες "τακτοποιήσεις" είναι περισσότερο αποδεκτή παρά η υποκριτική μέριμνα που θα σταματήσει σε ελάχιστους "ημέτερους" που δεν έχει ίσως καμιά σχέση με την αναβάθμιση της ειδικής εκπαίδευσης της χώρας μας. Ο επαγγελματίας των 50 ετών περισσότερο τη σύνταξη μπορεί να σκεφτεί και λιγότερο τις καινοτόμες αντιμετώπισεις των προβλημάτων της ειδικής εκπαίδευσης).

3. Το επίδομα του Νόμου 1566/85 ενσωματώνεται στο βασικό μισθό των εκπαιδευτικών και καταργείται ως επίδομα ειδικών συνθηκών.

Το επίδομα αυτό χορηγείται, σταδιακά, σε όλο το προσωπικό της εκπαίδευσης και ενσωματώνεται στο βασικό μισθό του εισαγωγικού κλιμακίου.

Σε πρόσωπα με ειδίκευση στην Ειδική Εκπαίδευση, χορηγείται επίδομα ειδίκευσης ίσο με το επίδομα πληροφορικής που χορηγείται στους κλάδους του Υπουργείου Οικονομικών.

4. Να καθοριστούν τα προσόντα και η σχέση της επιτροπής με την Ειδική Εκπαίδευση.

5. Να καταργηθεί η διάταξη περί πενταετίας.

6. Να καθοριστούν επιστημονικά, αξιολογικά κριτήρια για τις τοποθετήσεις στις σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης (ΣΜΕΕκ). Σε περίπτωση που τα προσόντα δεν είναι εμφανώς ανώτερα, να προηγείται γραπτή εξέταση και συνέντευξη σε επιτροπή από ειδικούς (και όχι από τον συνήθως σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης 'αδαή' προϊστάμενο ή τον επίσης 'αδαή' αιρετό του κλάδου).

Ειδικότερα για τα πειραματικά ειδικά σχολεία, η κρίση να περιλαμβάνει:

α. Αποδεδειγμένη γνώση της χρήσης των υπολογιστών, ώστε ο ειδικός να μπορεί να συμβάλλει στην εφαρμογή καινοτομιών (διαφορετικά τι είδους πειραματικά προγράμματα πρόκειται να προωθηθούν;)

β. Αποδεδειγμένη γνώση μιας ξένης γλώσσας σε επίπεδο τουλάχιστον Lower ή επιτυχή εξέταση από ανεξάρτητο οργανισμό (λ.χ., Ι.Κ.Υ., Ι.Δ.Ε. κ.τ.ό.). Για λόγους πρακτικούς η εξέταση μπορεί να συνδυαστεί με τις εξετάσεις για τις κρατικές υποτροφίες ή άλλο επίσημο διαγωνισμό που ήδη διεξάγεται σε συχνότητα ετήσια.

γ. Αποδεδειγμένη γνώση του συστήματος ειδικής εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών.

δ. Υπηρεσία στην εκπαίδευση **όχι** μεγαλύτερη των 25 ετών (εκτός αν ο υποψήφιος έχει αυξημένα και ιδιαίτερα επιστημονικά προσόντα, προσφορά και εμπειρία σε σύγκριση με τους άλλους αιτούντες).

ε. Δημοσιευμένο επιστημονικό έργο σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά της Ελλάδας και του εξωτερικού ή εισηγήσεις σε έγκυρα παγκόσμια ή διεθνή ειδικά συνέδρια, με θεματολογία που να προσδίδει έμφαση στις καινοτομίες.

(Γ) Παρατηρήσεις στο ισχύον υποσύστημα ειδικής εκπαίδευσης

(Γ-1) Τύπος σχολείου

Τύποι σχολείων και προγράμματα που λειτουργούν

Το σχολείο ειδικής υποστηρικτικής εκπαίδευσης στη χώρα μας έχει τρεις κυρίως μορφές:

(α) Της ειδικής υποστηρικτικής εκπαίδευσης σε ειδική τάξη -ΕΤΑ (resource room).

(β) Της ειδικής υποστηρικτικής εκπαίδευσης σε Ειδικές Σχολικές Μονάδες Εκπαίδευσης- ΕΣΜΕ²³ (Special Schools).

(γ) Της ειδικής υποστηρικτικής εκπαίδευσης σε Ειδικές Σχολικές Μονάδες Εκπαίδευσης σε Ιδρύματα με οικοτροφείο Ε.Σ.Μ.Ε.Σ.Ι. (Residential Schools).

Στα γενικά σχολεία της επικράτειας λειτουργούν επίσης τα λεγόμενα “προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας” και ένας προσωρινός τύπος σχολείων τα “σχολεία παλιννοστούντων”.

Κριτική

Τα προγράμματα ειδικής υποστηρικτικής εκπαίδευσης που λειτουργούν στη χώρα μας θεωρούνται ανεπαρκή για την αντιμετώπιση των αναγκών του μαθητικού πληθυσμού με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ανεξάρτητα από την ποιοτική επάρκεια των προγραμμάτων αυτών (που θεωρούμε ότι δεν ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών), ο περιορισμένος αριθμός των προσφερόμενων εναλλακτικών τύπων προγραμμάτων, καταδεικνύει την έλλειψη ευαισθησίας του συστήματος απέναντι σε ειδικές ομάδες μαθητικού πληθυσμού (αυτιστικά, τυφλοκωφά, μαθητές με πολλαπλές δυσκολίες κ.τ.ό.).

Αντιεπιστημονική και με έλλειψη κοινωνικής ευαισθησίας θεωρούμε την τακτική που τηρείται τόσο από τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας όσο και από τους υπεύθυνους τοπικούς φορείς διοίκησης της εκπαίδευσης για την “οιονεί απαγόρευση” λειτουργίας ειδικών τάξεων σε συγκροτήματα όπου λειτουργούν Σ.Μ.Ε.Εκ. Η τακτική αυτή με την εφαρμογή της αναιρεί ορισμένους από τους βασικούς στόχους της ειδικής εκπαίδευσης, που είναι η **συστηματική ένταξη** και η **στηριγμένη ενσωμάτωση** στο γενικό σχολείο. Η συστηματική ένταξη και η στηριγμένη ενσωμάτωση του παιδιού με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σύμφωνα με την επιστήμη της ειδικής εκπαίδευσης, θεωρούνται από τα πλέον βασικά και αναφαίρετα δικαιώματα κάθε προσώπου που εκπαιδεύεται και θα πρέπει να συνοδεύονται με:

- “ελεύθερη” διακίνηση του σπουδαστή/-στριας σε όλο το φάσμα των προσφερόμενων προγραμμάτων, με αποκλειστικό γνώμονα το προσωπικό του συμφέρον και τις ανάγκες της οικογένειάς του και
- εκμετάλλευση των κατακτήσεων της επιστήμης (νέες επιστημονικές μέθοδοι προσέγγισης της διδασκαλίας και της μάθησης) και της τεχνολογίας (καινοτομίες, υποστηρικτική τεχνολογία κ.τ.ό.)
- Η τακτική αυτή των αρμοδίων, εξαναγκάζει τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τις οικογένειές τους να εντάσσονται στην “προκρούστεια” λογική, η οποία προσαρμόζει τους μαθητές στα προγράμματα, ενώ θα έπρεπε να συμβαίνει το αντίθετο δηλ. τα προγράμματα να προσαρμόζονται στους σπουδαστές.

Πρόταση

Η εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΕΠΘ στον τομέα της Ειδικής Εκπαίδευσης έχει επιτύχει, από τη δεκαετία του '80 και μετά, μια ικανοποιητική αναλογία μονάδων ειδικής υποστηρικτικής εκπαίδευσης στο σύνολο των σχολικών μονάδων της χώρας. Οι επόμενοι στόχοι της θα πρέπει, κατά τη γνώμη μας, να είναι:

- η **άμεση ποιοτική αναβάθμιση** του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου (Πρόγραμμα, Συνθήκες, Συνέπειες) με μικρής έκτασης και χαμηλού οικονομικού κόστους παρεμβάσεις (σχετικές προτάσεις που μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα και με μικρό οικονομικό κόστος έχουμε να προτείνουμε σε κάθε πραγματικά ενδιαφερόμενο αρμόδιο πρόσωπο ή φορέα),

²³ Η ορολογία αυτή υιοθετείται γιατί έχει σχέση με τον τρόπο λειτουργίας των μονάδων (πρόγραμμα-συνθήκες-συνέπειες) και όχι το μαθητικό πληθυσμό, ο οποίος κινείται ανεμπόδιστα από μονάδα σε μονάδα και από πρόγραμμα σε πρόγραμμα με βάση κυρίως τις ιδιαίτερες δυνατότητές του και σε δεύτερο επίπεδο τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές και άλλες δυσκολίες και διαφορές του.

- η **μεσοπρόθεσμη καταγραφή** (με επιστημονική έρευνα της ποιότητας στην παρεχόμενη ειδική υποστηρικτική εκπαίδευση της Ελλάδας, που να ασχολείται με τα καίρια και ουσιαστικά προβλήματα και να διερευνά τους πλέον σημαντικούς ποιοτικούς δείκτες).
- η **μακροπρόθεσμη οργάνωση** συστήματος ποιοτικής αναβάθμισης του θεσμού (διαρκής επιμόρφωση - ειδικευση στην υποστηρικτική εκπαίδευση, μεταπτυχιακές σπουδές κ.τ.ό.)²⁴

(Γ-2) Εξέλιξη του προγράμματος

Η εξέλιξη του προγράμματος είναι μια διαδικασία, κατά την οποία η φιλοσοφία του σχολείου μεταφράζεται σε **Σκοπούς** και **Διδακτικούς Στόχους**, που εξασφαλίζουν τη βάση για το σχεδιασμό των μεθόδων διδασκαλίας. Στην ανάπτυξη των υλικών του προγράμματος υπάρχει ένα έντονο αίτημα για **συνεργατική λήψη αποφάσεων**, που να ενεργοποιεί όλα τα μέλη του προσωπικού (συνεπιστημονικότητα ή εγκάρσια διεπιστημονικότητα). Αυτή εξασφαλίζει:

- (α) Έναν αποτελεσματικό τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας του εκπαιδευτικού και προσωπικού,
- (β) Μια άτυπη συμφωνία υποχρέωσης όλων όσων συμμετέχουν για την υλοποίηση των αποφάσεων που παίρνονται,
- (γ) Ένα βήμα δημόσιας συζήτησης και διεπιστημονικής συνεργασίας άλλων ειδικοτήτων (π.χ. εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, ειδικοί στην υποστήριξη ΜΕΕΑ, λογοπεδικοί, φυσικοθεραπευτές, εργοθεραπευτές κ.τ.ό.).

Κριτική

Το σύστημα, όπως λειτουργεί, δημιουργεί ασάφειες ως προς τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις του προσωπικού των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Εκπαίδευσης (ΣΜΕΕκ). Κατά τη γνώμη μας θα πρέπει:

- (α) Να προσδιοριστούν **αναλυτικά** οι λειτουργίες και τα έργα που θα πρέπει να προγραμματίζονται, να εκτελούνται και να αξιολογούνται σε κάθε οργανωμένη, με σύγχρονα επιστημονικά και τεχνολογικά κριτήρια, ΣΜΕΕκ.
- (β) Να οριστούν οι εργαζόμενοι που θα είναι υπεύθυνοι, ανάλογα με τις γνώσεις και τις δεξιότητες και την εμπειρία τους, για τις λειτουργίες και τα συγκεκριμένα έργα.
- (γ) Σε περίπτωση που παρουσιαστεί κενό ειδικών να καθοριστούν οι εργαζόμενοι που είναι περισσότερο “οικείοι” (γνωστικά και ως προς τις δεξιότητες) για να υποστηρίξουν τις συγκεκριμένες λειτουργίες και έργα και
- (δ) Να προσδιοριστούν οι νέες ειδικότητες που απαιτούνται για μια ουσιαστική κάλυψη των κενών που δημιουργούνται.

Με βάση τα παραπάνω να καθοριστούν:

- υποχρεώσεις και δικαιώματα του προσωπικού·
- δεοντολογία συνεργασίας σε θέματα που αφορούν την ειδική υποστηρικτική εκπαίδευση·
- σύστημα περιγραφής και συνολικής αποτίμησης του έργου και της προσφοράς του προσωπικού·
- προσδιορισμός των γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων των προϊστάμενων των ΣΜΕΕκ·
- πλαίσιο συνεργασίας με τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών.

(Δ) Πρόταση ολοκληρωμένου υποσυστήματος ειδικής εκπαίδευσης με την υποστήριξη των Νέων Τεχνολογιών

Το σχέδιο νόμου που προτείνεται έρχεται να αντικαταστήσει τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Νόμου 1566/85, ενός νόμου που ψηφίστηκε πριν από μια δεκαετία και ποτέ δεν ολοκληρώθηκε, αφού τα προεδρικά διατάγματα που προέβλεπε δεν ψηφίστηκαν ποτέ! Λογικά, επομένως, θα πρέπει μετά από την ψήφιση του παρόντος σχεδίου νόμου, να αναμένουμε ένα νέο νομοθέτημα για την Ειδική Εκπαίδευση το 2005! Η προοπτική αυτή θα πρέπει, τουλάχιστον, να μας κάνει περισσότερο προσεκτικούς στις προτάσεις μας.

(1) Ίδρυση επιστημονικού, καθοδηγητικού και συντονιστικού φορέα με σαφή φιλοσοφία και αντικείμενο την:

- (α) **έρευνα** της υπάρχουσας κατάστασης,
- (β) μελέτη του υπάρχοντος συστήματος για την επισήμανση των αδυναμιών,
- (γ) σχεδίαση ενός σύγχρονου συστήματος ειδικής εκπαίδευσης με στόχους:

²⁴ Σχετική ολοκληρωμένη πρόταση παραθέτουμε στο (Δ) μέρος της εργασίας αυτής.

(i) την **υποστηριγμένη** ένταξη και ενσωμάτωση των προσώπων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία (της οποίας μέρος αποτελεί το σχολείο) και στη ζωή.

Ενσωμάτωση χωρίς σύστημα υποστήριξης καταλήγει να είναι ακραίος διαχωρισμός.

(ii) την αποδοχή της έννοιας της **ισοτιμίας** ως βασικής αρχής του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Κάθε προσπάθεια αναβάθμισης αρχίζει από τα πλέον υποβαθμισμένα και απομακρυσμένα μέρη της χώρας μας και αφορά τα πλέον διαχωρισμένα μέλη της κοινωνίας μας (σε επίπεδο σχολείου και επαγγέλματος).

(iii) Την προώθηση της έννοιας της **αλληλοαποδοχής**.

Πολλές φορές η επικυριαρχία προέρχεται από τους ίδιους τους ανάπηρους και στρέφεται προς άλλους ανάπηρους, π.χ. η παντοδυναμία των τυφλών που κυριολεκτικά κυβερνούν το χώρο έχοντας στην κατοχή τους τις “θέσεις-κλειδιά”, όπως για παράδειγμα τον πρώτο λόγο για τα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(iv) Τη σταδιακή **αποκέντρωση**, ύστερα από λεπτομερή τεχνικοοικονομική μελέτη.

Σε σημαντικά θέματα που αφορούν καινοτομίες (π.χ. σχεδίαση και παραγωγή λογισμικού για την Ειδική Εκπαίδευση, εξαιτίας της σπανίδας των ειδικών και για να γίνει δυνατή η οικονομία κλίμακας, ο σχεδιασμός, υλοποίηση, αξιολόγηση και διανομή στα σχολεία γίνεται από κεντρικό διεπιστημονικό επιστημονικό όργανο, σε άμεση όμως μέσω δικτύου συνεργασία με την περιφέρεια).

(2) Οι θέσεις συμβούλων Ειδικής Εκπαίδευσης κατανέμονται σύμφωνα με τον αριθμό των υπηρετούντων ειδικών παιδαγωγών και την απόσταση των θέσεων από την έδρα τους.

Για το διορισμό σε θέση συμβούλου ειδικής εκπαίδευσης απαιτούνται τεκμηριωμένες με πτυχίο σπουδές ειδικής εκπαίδευσης, ερευνητικό έργο σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης, εμπειρία τουλάχιστον πενταετής σε ΣΜΕΕΚ και εμπειρία στην εφαρμογή καινοτομιών. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν υποψήφιοι με τα προσόντα αυτά η θέση καταλαμβάνεται από τον αμέσως επόμενο ως προς τα προσόντα ειδικό για μία διετία και επαναπροσκηρύσσεται με τη λήξη της διετούς αυτής θητείας. Στην επαναπροσκήρυξη της θέσης μπορεί να συμμετέχει και ο κριθείς σύμβουλος αν εντωμεταξύ έχει αποκτήσει τα απαιτούμενα από το νόμο προσόντα.

Τα προσόντα του συμβούλου ειδικής εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι τα εξής:

- τουλάχιστον Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στην Ειδική Εκπαίδευση (Master of Arts in Special education) ή τίτλος σπουδών Ειδικής Εκπαίδευσης ίσης αξίας.

- πενταετή θητεία σε σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης και

- αναγνωρισμένη προσφορά στην εκπαίδευση του ατόμου με δυσκολίες μάθησης (μέτριες και σοβαρές) ή με μαθησιακές δυσκολίες.

Ο σχολικός σύμβουλος διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο σε επιστημονικό, ερευνητικό, συμβουλευτικό επίπεδο και για το λόγο αυτό θα πρέπει να έχει και αυξημένα προσόντα και επιστημονικό κύρος.

(3) Τα κονδύλια που έχουν προβλεφθεί για την αμοιβή προτεινόμενων από το σχέδιο νόμου νέων ειδικών χωρίς Ειδική Εκπαίδευση να διατεθούν για την εξειδίκευση μετεκπαιδευθέντων στην Ειδική Εκπαίδευση του Μαρασλείου Δ.Δ.Ε. με δίχρονη τουλάχιστον εμπειρία σε ΣΜΕΕΚ (με τη διαμεσολάβηση του Ι.Κ.Υ.) σε περιοχές γνώσεων και δεξιοτήτων των προσώπων με δυσκολίες στη μάθηση όπως:

- Ανάγνωση και Γραφή·
- Μαθηματικά·
- Συμβουλευτική Γονέων Προσώπων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες·
- Εκπαίδευση κωφών βρεφών και νηπίων.
- Γλωσσολογία της νοηματικής γλώσσας και διγλωσση εκπαίδευση των κωφών.
- * Λογοθεραπεία.
- * Εργοθεραπεία.
- * Μουσικοθεραπεία.
- * Σχολική Ψυχολογία.
- * Κινησιοθεραπεία²⁵.

(4) Το επίδομα ειδικών συνθηκών εντάσσεται στο βασικό μισθό των εκπαιδευτικών που υπηρετούν ήδη στις σχολικές μονάδες ειδικής εκπαίδευσης και σε όσους θα υπηρετήσουν μέχρι την εξομοίωση του μισθού των εκπαιδευτικών με το υπόλοιπο προσωπικό της γενικής εκπαίδευσης. Ποσό αντίστοιχο του

²⁵ Στις ειδικότητες με τον αστερίσκο *, θα μπορούν να διορίζονται και ειδικοί από τους αντίστοιχους κλάδους μετά από μεταπτυχιακές σπουδές στην Ειδική Εκπαίδευση.

επιδόματος εντάσσεται σταδιακά στο βασικό μισθό όλων των εκπαιδευτικών που εργάζονται με παιδιά, και του προσωπικού των σχολείων (που ασχολούνται με ομάδες παιδιών του γενικού σχολείου ή παιδιά με ιδιαίτερα προβλήματα όπως τα τυφλοκωφά και τα αυτιστικά).

(5) Ο θεσμός των πειραματικών σχολείων θα πρέπει να ενισχυθεί ουσιαστικά.

Να νομοθετηθεί η ουσιαστική σύνδεση των πειραματικών σχολείων με τις παραγωγικές σχολές προσωπικού ειδικής εκπαίδευσης. Η σύνδεση θα πρέπει να συνοδεύεται με ουσιαστική οικονομική ενίσχυση για αναβάθμιση της υλικοτεχνικής υποδομής.

Η θητεία στα Πειραματικά Σχολεία είναι διετής.

Για την τοποθέτηση σε πειραματικό σχολείο ως περιφέρεια νοείται ολόκληρη η επικράτεια.

Οι εκπαιδευτικοί των πειραματικών σχολείων διδάσκουν μειωμένο ωράριο αντίστοιχο με εκείνο των εκπαιδευτικών της Μέσης Εκπαίδευσης (αντίστοιχα με τα έτη υπηρεσίας) .

Οι εκπαιδευτικοί από την επαρχία που επιλέγονται (με αδιάβλητους και αξιοκρατικούς μηχανισμούς) και τοποθετούνται σε πειραματικό σχολείο παίρνουν επίδομα ενοικίου (αντίστοιχο με εκείνο των στρατιωτικών)..

(6) Ιδρύονται, μετά από προσεκτικό σχεδιασμό, δημόσιες σχολικές μονάδες για περιπτώσεις αυτιστικών, τυφλοκωφών και άλλων ιδιαίτερα δύσκολων περιπτώσεων. Της ίδρυσης προηγείται εξειδίκευση ετήσιας διάρκειας έμπειρων εκπαιδευτικών ειδικής εκπαίδευσης (στην Ελλάδα και στο εξωτερικό).

Οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός των σχολείων αυτών χρηματοδοτείται κατά προτεραιότητα από τον κρατικό προϋπολογισμό και κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(7) Ο προγραμματισμός της διάθεσης των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ειδική Εκπαίδευση γίνεται από επιτροπή ειδικών με αποδεδειγμένη επιστημονική γνώση και θητεία στην εκπαίδευση. Κοινοποιείται στα όργανα των γονέων προσώπων με ειδικές ανάγκες, στις ενώσεις των αναπήρων και στις ενώσεις των εκπαιδευτικών και ζητείται η γνώμη τους για τη σκοπιμότητα των δαπανών.

Αριστείδης Χαρούπιας PhD